

Дощечка 1

В Ж текст озаглавлен: «Лист № 1; линии от 1 до 18 включительно, отрывок № 1, текст». Последние строки («работаті . . . све/редзь») опубликованы отдельно и озаглавлены: «Лист № 1, линии 1 до 2 (продолжение)». Дощечка № 1 (текст 2)». ⁴⁷ В М текст слитный, в Ж разделен на слова. Во всех публикациях текст разбит на нумерованные строки, выделенные графически. Концы строк в М и Ж совпадают, совпадают (за исключением одного случая) и указания на лауну (или испорченный текст). Между М и Ж различия незначительны, например (первое чтение — по Ж, второе — по М): *щасоі — часоі; намо моодиру — намоодиру; невехоме — невехо; няко — няко; а тако — ато; души вон — души наша вон; есе бо наколо — есьтонашеякосебоужинаідесебонаколо; врецете со — ререщашетесо*. После текста в Ж указание: «конец».

Дощечка 2а

В Ж текст озаглавлен: «Лист № 1, линии 1 до 21. Дощечка № 2 (текст) (отрывок)». В Ж текст разделен на слова, в М — слитный. Знаки лаун совпадают, но концы строк различаются на несколько букв. Много буквенных отличий, которые можно рассматривать как опечатки. Из лексических разночтений отметим (первое чтение — по Ж, второе — по М): *а боуіарусе — русь; по не въздоі — понеждітамо*.

Дощечка 2б

В Ж текст озаглавлен: «Лист № 2, линии 7—12 вкл. отрывок. Дощечка № 2. Текст». Текст слитный в М и Ж, концы строк не совпадают. В дальнейшем мы не будем указывать на это несовпадение, оно станет обычным явлением, отметим лишь те редкие случаи, когда такое совпадение обнаруживается.

Дощечка 3а

В Ж текст озаглавлен: «Лист № 2, линии 13—25. Отрывок. Дощечка № 3. Текст». В Ж и М текст слитный. В Ж текст разбит на 15 строк, а не на 13, как следует из заголовка. Указания на лауны в Ж и М совпадают.

Дощечка 3б

В Ж текст расчленен на две части. Первая часть (три строки) озаглавлена: «Лист № 2, линии 26—28. Отрывок. Дощечка № 3. Текст». Текст в М и Ж слитный. Этот отрывок кончается словом *нашіоці* (в М: *нашіоці*). Помета «неразборчиво», читающаяся в М, имеется и в Ж. Вторая часть (11 строк) озаглавлена: «Дощечка № 3. Отрывок, линии 27—38 (продолжение)». Первых строк в М нет, поэтому приводим их по Ж: «27. наатакосеправіпентонадесечьвъѣцікръзвъѣща. . асоуборітісянаоньісоудіті 28. вшыкуотгноскуподлѣ . . . главноще. . . (неразборчиво, прочесть нельзя) . . . атакосеправінашіоші. . . (текст попорчен)», ⁴⁸ со следующей строки тексты Ж и М совпадают, но пометы их различаются: если в М, за исключением помет «неразборчиво» после слова *главноще* и «выцвело в тексте» ⁴⁹ после слов *повѣцятроянюжі*, примечания смыслового характера, то в Ж несколько помет: «текст испорчен», «текст попорчен», «попорчено», при этом в двух случаях пропуск текста в Ж обозначен там, где в М текст читается без лаун.

⁴⁷ Мы воспроизводим заголовки со всеми особенностями публикации, позволяя себе лишь постановку точки перед следующим словом с прописной буквы. Обращает на себя внимание многословие и нелепость примечаний и их оформления (например, пристрастие к скобкам). Отметим, что буквенные обозначения (2а, 3б и т. д.) во всех случаях вписаны чернилами как в Ж, так и в М.

⁴⁸ Все пометы внутри текста принадлежат издателем, мы лишь выделяем эти слова курсивом.

⁴⁹ Странно, как может выцвести текст, процарапанный на доске острым предметом!

Дощечка 1

вотщеоупамятохомдоблянашастароїчасоїдаїдемокамоневестеатакосьм/
оїзремовсплятьарщеможе боесьмоїстоїдохсянавеправеявезнатиаобап/ол-
отърлаведетеад оумітисебодабостворящнамовейщяковожеїестесветз/оре-
намесяшеivotоїябезодниповесидажъбоземенаашеабитаяудърженабятак/осе-
дущепращурісоутеатісветізореманамоодиру. . . погръціналезшанарус/ітв-
брьящизлаявоімьбогоувмоїжесьмоїневехомужікамотещатиашчатворіти/-
правебоесьневідомоуложенодажъбомапоньякопряжесятецеявейтасоутво/-
рїживотонашоатоколі одідесъмртъеесьявьвьсьтекоущаатворенооправінав/-
енбоестепотоїядотеестенаваапотеестенаваавправіжеестеявьпоучихомс/яс-
таруавржемощемосядушїнашавонбоесьтонашякебозужїнаїдесебона/ко-
ної. . . тврьящбогоуміслусоузрехомвсебітободанодарбїгованепотре/буе-
мобосенапраснити. . . седушіпращуроїнашаодирусрящегїнаоїаможаале/-
плакатисяявоїрещатїнамоякосьмоїнебржехомоправенавеаяве. . . небрже-
жех/омбосенатоаглузіхомсеистая. . . несьмоїдостоїноїбоїтїдажбовівнуці. . ./
тобомоляїбогоумдаїмемочистедушіателесїнашаадаїмеможївотсопратц/-
їнашавобъзехслїяшетесевоєдинпраудатакосебосьмедажбовівноуцізрїр/-
усекоумеякожоумвльїкбожъскестеедїнсоноїатомутворяетеаререщашете-
со/бъзвоедине. . . бренебоесьнашеживотеасьмоїтакождеїдежекомонезем-
нашїм/работати живяшевеземехсотелеовнааскъїтенашаодевраземтекущ-
на. . . све/редзь. . .

Дощечка 2а

мужправходїядомовѣнѣстьїжерѣкоместехощяшетправбоїтіноесьїже-
слъвесої. . . /го. . . авършенадоцѣсъвпадашет. . . томурщеноесьстараабось-
емоїтворялибяхом/лѣпнаяякодядінашірѣклїтоусемъабоуду. . . такождъза-
часїзьльнославлїрусь/потятябяркуувърозіуазлощїнатврьї. . . іконязтої-
немоценбїаоусласоїнісвадобраняїтоїврьягомподлегошавѣщанебгреггошіа-
чесоторѣщеновѣщемнеоуважі/томубоїстеростърженїаодеренъвзятїатаколер-
рѣщемоднесекънязісоутенашатому/боїѣсте. . . дополуденеходїдаїмемо зем-
мѣ. . . намобoadѣцкѣмнашиматамогръці/налѣзшананеякобоусѣдълицана-
нъабїясѣщавельїкаамногаямъясїці. . . стоїкратої/пощїнасерусеаотократої-
рїзбїанебоядополнощедополудене. . . такоскъївѣдша/праоцовена-
шаабїаоцеморїемдокраеруськаведенїіпоневждїтамопребоїтау трпе / нїа-
многаянесоущаранїахлуднесетакоотоїдшадосїуатакооуселища ся огни-
щаної/наземѣруштїтобосеоутворїзадвїетемедосутьапотемадвѣтемівря-
зіпрїдоша. . . /аземеберїяодхъзаромдороуцесватембоодеренероботахомо/-
бїанароудродищескільмерстїїастокореженеодвостанародонашякопрїде-
поздѣдо/русеземѣаселищесясредеїльмерштїтїібосутебрачкенашеа намо. . .
подобїсоуте/ашеколіворужнїтїібонасхранїшаодзлоївѣщаїмїяїашесотор-
ѣщено. . . овещѣтакоїес/стеашесогонерѣшенанеестебої. . . ізбїращакъоня-
зіодполудїадополїудїаатакоживїяї/моїжесьмоїімопомощедаяхоматакобяхом
. . . зелебознайтврьїтїісосудїпеченевоогні/щѣхасоутебѣгонцарїдоблїземє-
ратїаскнотїяводящетїбброзоумѣяї. . . такоїотценаше/соутеапрїдероздолна-
неаналезѣтому

Дощечка 2б

. . . бяхомпонузенїоскощїтїдолясіятаможїве/моловцеарїбанїабоїхомум-
оглїсяодстрасїуклонщесятакобяхомедїнутемуапощашхом / градїставїтїог-
нїцаповсудероскладаятїподрузетемебїахлудвеликапотягшесяесь / медопо-
луденетамобосутемястазлащна. . . атамотоїронеїстїскотїнашящїдесеціно-
у/отосеоугодїхомашїбоїтїкамословесоїдержетїапотягохомсеесемоїдополу-
днена. . . /зеленотрвїеаїмхомоскотїмнозі. . .

Дощечка 3а

мълихомвлєсаоїценашедапотягневнебїкомнощъсуражоувадвїденаної-
сурівѣшати/злотїколовевъртешетобосунъценашеїжесвятїаїнадомовена-
шаїпредонълїкблїед/есьлїкогнїщдомаценсемубгоугнїкусьмурьглѣрцем-
опоказатїсеавосташетїсенебесї/асевзетїождомудрасвѣта. . . нарцемомуїм-
еїеогнебъжеаїдемосетрудїтїакївскден/мъленїаутвршатѣлєсоїядоїмоаїде-
модополенашїтрудятїсеякобъзївелѣшавскумужу/їжечїненесътрудїтсе-

сянахлѣбсвудажбовевнуцістелюбѣмчѣбъжъскѣабъзѣскоро/ралавоітако-
десницедържачі . . . воспоемослвусуражіуатакождемоіслѣхомдовчерѣ/апеп-
нократослвѣхомбзѣведенепѣймобусурицувзнакблагѣстѣаобцностщесобзѣкі-
і/босугевосврзѣетакобѣпоіутзащастень . . . воспоемославусуражіуатекомн-
нъзлат/суражіщѣевскащѣтвнебесі . . . домуидяхомпотрудъщесятамоогнѣ-
утворджихома/ядяхомпокоръмнашрцемояковаестеласкощѣбожъскадоноі-
аотоідемокснуденоубо/прідеатеменеястѣе . . . такожедадохомдесетуоцѣм-
нашімасентунавласве . . . атако/прѣбухомослвнѣякожеслвѣмбъзѣнашеамълі-
хомсѣятелесоіомовленіводоуцистоу . . .

Дощечка 3б

інбокървеньесъватаіаакрѣвѣнашепротомълоувѣякоізобрятциконязіста-
рошці/нашаатакосеправіентонадесечѣвѣдїкръзѣвѣща . . . асоуборитісянао-
нѣсоудіті/вшякуотнѣонскуподлѣ . . . главноще . . . (*неразборчиво*) . . . ата-
косеправінашіоці . . . /венкімаісловорещаті («іѣ» мной иногда вставлено,
если можно так выразиться, по внутреннему чутью. В тексте оно
в с е г д а «іѣ») . . . атобляго/сутратіхом отъхъзарюу . . . повѣцїтроянюякі
. . . (*выцвело в тексте*) . . . прѣвѣнаса/дісе сосоінісваавнуціпротівнерещен-
увещем . . . (*вероятно, здесь идет речь о некоем выборном воеводе-князе,*
который захватил власть противу воли Веча, как отчасти можно судить)
. . . боруштинеімяхурадевладіщепротивнѣвѣща . . . хозарстѣбѣодшананья-
тїнеімшавоіове (*здесь надо читать, как мне кажется, «войов», а не «выйов».*
Видимо, боруштити не пожелали драться за Траяновых наследников)
. . . таторострґаѣцабѣяпентосент лѣтоіанеукончшасѣякороаастала намо/тѣ-
глахзарстїго . . . ібопокудуборуштитращесѣяврзїнаньяналеземнозі . . . авну-
котра/янненбѣсамотенсодрузїменогоаїябѣутшен . . .

Дощечка 4а

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 4, линии 1—21 (текст попорчен)».
Между М и Ж, как уже говорилось выше, есть множество буквенных раз-
ночтений, но мы отмечаем здесь и далее лишь наиболее существенные
отличия, которые проливают свет на принципы интерпретации текста.
В дощечке 4а могут быть отмечены такие существенные разночтения (пер-
вое чтение — по Ж, второе — по М): *бѣша . . . ашті — бѣша . . . хъзарашити*
(при этом буквы *за* приписаны от руки); *. орусекро . ренці — . дорусек-*
роукаренці; Перуна . . жебѣясоноі — Перуназлатусанжебѣясоноі; наколікі
. . . влі — наколікііѣвѣвлі; утърдін . . годі — утърѣвѣрдінадончіпогоди.

Дощечка 4б

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 4 (продолжение; лицевая сто-
рона), линии 1—23; текст сильно попорчен; — букву прочесть нельзя».
Из существенных разночтений отметим следующие — в Ж: *атонерадѣ-*
немнашіім . ко . атонераденемнашіім . ва . т . попер, в М: *атонерадѣ-*
немнашіім . поперѣ (отметим, что повтор группы слов в Ж не может
быть чисто типографским недосмотром, так как текст там расчленен на
строки как бы в соответствии с делением в оригинале); в Ж одна из строк
пропущена и обозначена отточием с указаниями: «(*текст разрушен*) . .
(*конец*)», в М только многоточие — знак пропуска; в Ж: *бѣядінокнезі . .*
іжеозборшаборусїціта . на . русколуне . а . л . с . аборусе . і . измечїца,
в М: *бѣядінокнезї . . іжеозборшаборусїці . нарузколунї . атоіевзеньше-*
рузколуне . аборусе н измечїша (в М число пропусков меньше).

Дощечка 4в

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 4 (на обороте), линии 22—39».
Таким образом, эта дощечка — как бы продолжение дощечки 4а. Наибо-
лее существенные различия — в Ж: *бѣяхухъзѣрї . ѣзѣрѣситїі*, в М:
бѣяхухъзѣрїакаанъхъзѣрѣситїі. Последние две строки в М начинаются
с абзаца, в Ж слова *суцїбобогу* читаются в середине строки после много-
точия. После текста в Ж в скобках читается слово «конец».

Дощечка 4г

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 4 (обр. сторона), линии 24—46
или по порядку 1—22», однако в публикации всего 21 строка. В Ж текст

слитний, в М частично розделен на слова. В ряде случаев в М знак пропуска (многоточие) проставлен там, где в Ж слитный текст. Наиболее существенные различия — в Ж: *злая. зящї. . (ї)зтеятемїздоісязло*, в М: *злая. .изтеятемїздоіся издоібшесе зло*; в Ж: *стлрусек. . . (текст разрушен) . . крвѣстоііца тоііход. .ом. .нтіенебрегоша*, в М: *стлрусек*, а далее с новой строки: *многия крвѣстоііца тоіі оходсвляном. . .антіе небрегоша*. В Ж текст окончен также пометой: «текст разрушен».

Дощечка 4а

пчасеживоттрудѣнь. . . атобязщвступѣхболяринскотень. . . тоіібонеподлегтєдо/хъязрябїронїсті. . . одїронїпомоціпросїятоїє. . . комоньствадосїлаяїабяшахъ/зараштиотърченї. . . інабояруштиостасеподхъязршті. . . кіїбодолѣзшадоградакїв/скаїтамоуѣдщесе. . . тіжеруштищїкоіаневолїшаподохзарштіїдшадоскотенеаї/такорусьсетърловашаоколѣ. . . іронштінехашцїсвіковенашаодереньнеберїяатако/оставїрусоумживотрусек. . . хъязрштіїберяхудораотесвояодереньадкїаженї/велицѣзлѣбї а. . . твѣряїзло. . . отоубогодѣгрябоналѣзенаРуськолускотенеаїтоїїзмещїсяпращуровенашапогтягошананѣздекомоньстваїронштеутърчєарос/біяїгодьрострченїбїшагодѣсштіабѣжеспеле. . . тобокревборштаселїла. . . ачермназемѣбї. . . перунаміростршчерусьземѣгодьскуамещемизницївсїкаїземѣихвемѣ/сіадосвапрїтще. . . аотубъхъзарштіпоящаноївещасратеньаналѣзоохшананої. . . і/туборустїувржешеседобранєяколевїарѣкшапорпадохомбоякожеперундонаснедбаїтоїїмапоможащєагодьбї ураждєнахахъзарштіпервѣ. . . укоусїпрахоу. . ./бїщапервѣїрострченїаторусьзєтхладоїхарцєїпощєбудє. . . хъязрштібоутєкоща/до влзїодонуадончу. . . тамостраимїяї. . . усбещавоїя иховєргошаземѣмещїсво/атѣкѣшаоколуньчєсїтоїкратєгодьсѣмѣстїсеаотїдєдопонуоцѣтатамїзгмїзѣ/їдїядалѣрусьбоустрїясдосєзмѣвзїтоїядорусєкоукаренцїсваудутърщєарѣ/кшапрїдєубомїлостоїніщасбожєськахвалїмодабїбапшїгоаперуназлатусаїжебї/соноїатакопервѣїспояшаславубозѣмназемѣчужьсѣтїарѣкша руськолунытаїєзе/мѣтатамосепотшїсїявельцѣбабыстїаутвѣрїтїсєяземїнашїєї. . . хъязрїштіубоїща/доземѣпотїєтѣїнаколікїївѣвѣлзїруськолуныбоясєутвѣрдїнадончїпогодї. . .

Дощечка 4б

многаємшці ідшасонїатакождїпотрїядїяїсєаоттоїабїщєтївольнаазуровєне о /працурї. . . влєсобонаущїтоїаземѣратїазьрносѣятїтакоубоїщатоїїпращурїогнї/щанамастїабоїтїзєметрудїці. . . рцѣмобоякосерѣщєвнашїземѣфанєноякогрьцїжадї/щасєорустѣїєнзєкуоростїтїбулгарцїнощїнїтї. . . інужєсваскѣївдїщїсєвавоплѣх/злащїцѣхаїзобряїтїїмаїодсвєстаротцєодродудородутакоєсправї. . . задєсєнтєвєк/оузабїшаоваєсваатакородїжїятїособїцѣплємєної. . . сєзоїваттєполянї. . . свєредзї/адрєвлянїоїтоубосутєвшїрусштіодроскоулунїанєїмаї. . . одѣлєнєстїякосумьвєсє/ачудѣ. . . аотудєпрїдєнаРусьусобица. . . задругутоїнсєнцєлетої. . . подпадѣщє раздїлуаубудєсєсамотносщєастаодєрєньчужїмробїтї. . . напервѣ годїяковакрѣпцїюдєр/щанадрузѣхъязряриномакотоїєзобїявшїшасїяскагном. . . атонєрадѣмннашїїм попервѣ/їстоугостѣманарусї. . . онащалубїстєавєлрѣцїваапогудѣстїащазлїєарушїтїушїтлущїтї/ста. . . рѣкстєтоїіакогрьдїмоодноя, . . каможїавольнє обрєщєнє. . . єсьмы влїцѣ/сїрота рєнкабожьскаоднаєотвратї. . . атаконадвєдєсєнтѣтїсєнцѣлѣтѣхнємогоша/соутворяшїтєсєдорусѣтатамопрїдєвѣрязіабєрєту. . . бѣстаонасоїновє влцїрусьбо/твѣрїсїядополунощє засєжєнєїмахом можєностї. . . влѣсѣхїлмєрштѣх со утвѣрї/атамоєсь. . . кїєвїжєданащастьмала. . . тамобоуѣдшєсїяворязїжєсоутє хїщнїці/. . . повѣнстєсвєнтояржї. . . даузрѣмозрацїтѣлнїтоготуболярагордїнунашєгоякїпора/зі годь соскотїцєм. . . абїтаяєслвнїя дѣнїя од прєнходуслвєнстїлюдєнаРусьсєдєсєн/тєстатрєтшїголѣта. . . бонаглѣагрїбїналѣзїнаної. . . тєндєсвєнторєбїєдїнотокнѣ/зі. . . ижєозборшаборусїці. . . нарузьколуни. . . атоїєвзєнѣшерузоклунє. . . аборусє н/измєщїца вїдє нагодѣ од воронєнца. . . бїя тамо дєсєнт тємє їзборїя боянунв/комоньстѣ нїколіжє пѣша. . . атакосєвѣржєшєсїяннѣ. . . сѣщабї зла а крєнтка /атаїєсузуржїладовчєрєябїпо. . . годї-

Дощечка 4в

русьбоусріяназемеуіудосьотоіщасідшадокііуввръязісогостеабіяхухъ-
зряі/акаганхъзряръштиірѣщедо скотенѣ. . .помощепомоляі. .одвѣргнетая-
скотенѣа/рѣщеубосіпоможештесамісве. .вещорусколуњеималшадѣятіко-
лісватоврожица/сіла ідедоземѣ ворженце. . .воронженецбядревельзамно-
гаявѣщіуоставена. . /окремленотналезеніанаоколо. . .атавръяжиннаідедо
вронженецѣапоятіі . .такос/усѣндласерусьогрожденаодезападусунѣ аше-
дінідосурінаполденеасуражъград/утвржаша. . .у моріяижегръціимяйта-
мокряпішаграядсуражъбілояръ . .криворгбѣ/тоііщас конѣзруштиабѣлго-
ломбъпуцяшешеткамотіілѣтетамотііатоіілѣтнагрѣ/цекриворгалѣзѣнанья-
ростърщатаятаубогръціяколісіосцастемвртѣвѣяйдаяше/кривргузълѣторуно-
акомоньцестребнѣатѣкривргсеудржінасурожіоніжегръці/бѣштінаколун-
ѣхкривргдогодисяабоістерусеотворжченатамоатакождегръці на/вѣржго-
ша нанѣбяноувво желѣзѣхапобяціявелькавѣрженаеесъкреврштіадопау/
доіанѣсцьстенѣгабіярусіномілірмошерѣщашажестѣглупіціасьменпритѣцѣ-
модо/воіпоможашети. . .потщемосянапаментихоякосвеземѣруськуудоби-
шаесвенаше/староцтсво. . .якібостратіісілоірусьнатѣхмозапасищахсов-
рзі наша. . .акря/вѣіхуодобишаземѣнаше. . . /
сущіобогуніякісеперуномдѣляшущанакувендламецісвадоврагініх. . .моі-
же/імопомоліхомосенамоупомоці. . .

Дощечка 4г

соурожіу босвятоубоіті надноі. .аідемокамовіждемоземѣгорія. .алуцѣ-
морія/іто всенкоденкобозѣмзрящемо яковіесьсвѣтегожерѣщемоперунда-
жбохораярііно/іменой. .такоспѣвахом слву бзѣмаживехом мілостіубожь-
скудонеждѣ живота се/гонзимо сурожабіевразінаша іжесоутенатемѣзія-
міползцими. .агръязцісутенамо/болѣма марѣм мароіу аконцемживота все-
ницскім. .явітісебгусліну. .абіяті те/м мецем молнііматаяздхне. . .сурія
свѣтінаньядонѣвядімовсящская. .первѣбо/слвасуріу стлудіду етењ иже
дене злая. .изъетемѣвиздоісія издоібшесе зло/племенодасуво атозлопле-
менонапращурінапанетецѣ. .іналѣзеіясмнозѣутцені/аумаржені атоіоріе
старотецѣ рѣщеидемо одземѣтоя идѣже хуніе нашабратч/і забіуть тобото
крвівіощасті звѣрші скотінашакрадші адѣцізбіящі. .атобот/о староецѣ
рѣк а тещахом доініяземѣ якова тещемеды імлеціма а іесь та/земѣ. .ате-
щаху всі ісоіноветріеодорііу бѣшети кіе пашек агоровато оку/дѣ тріе
слвні племенойісткша. . .соінове бѣщі хъробріеводці дружи/ном атако-
сесѣдшенакомонія а тѣщеху. . .занѣдѣдружіноі младенчі скотікраві/по-
вензоібоіці. . .аовдці. . .тѣщашеті дѣцкі староціматере жені ікоже марѣніе
людіатакоідѣна доплуднѣдо морѣ ямешемарашицаврзі ідшадогоре вѣлі/
кія а до пуді травніядѣдѣжебѣшети злакоуммнозѣма. . .тамосеусвесекіе
іже/бѣщ строищемкіівутатобѣястлрусек. . . /
многія крвѣстіоіща тоіі оходслвяном. . .антіе небрегоша злом а тѣкъшы/
камооріе рѣксте ібокрвеньесъватая акрявѣнаше проторщещежесьмоівсі/
есьмѣ русици, неслоухатесе вразѣмижерекут нѣсте доблія. . . одоце
оріе/ідѣмоат

Дощечка 5а

В Ж текст ее публиковался дважды, в разных номерах «Жар-птицы». Один вариант озаглавлен: «Дощечка № 5 (лицевая сторона). Линии 1—10. Дощечка очень темного дерева, но сохранилась». Текст без разделения на слова. После слова *тамо* помета: «буква неразборчива, м. б. о.), а после слов *акобовуцесен* помета: «ряд букв прочесть невозможно, поверхность дощечки отщеплена, а с ней и запись». В конце текста примечание: «конец текста лицевой стороны дощечки».

Вторая публикация озаглавлена: «Лицевая сторона дощечки № 5, линии 1—10». Текст разделен на слова. При слове *паркун* примечание: «вероятно — Перкун», указаний на состояние текста нет, но после слов *вутцесен* — многоточие. В конце текста примечание: «конец текста лицевой стороны».

В М текст также воспроизведен дважды, сначала без разделения на слова, а затем (после указания: «разделение слов, как нам кажется») — с разделением. В нашей публикации здесь и далее мы сохраняем членение текста М на абзацы, но приводим только вторые варианты — с разделением на слова. В том месте, где в первой публикации есть указание на неразборчивое написание буквы *o*, в тексте, не разделенном на слова, читается: *тамотцехом*, а в разделенном на слова: *тамо(о?)тцехомсен*. В том месте, где в Ж было указано на дефект доски, после слов *ако бо вутце сен* читается: *іменован(н?) непрепрепенте*, и далее — как в Ж. Эта вставка дословно повторяет текст, читающийся в М выше.

Дощечка 5б

В Ж текст также публиковался дважды. Вариант без разделения на слова озаглавлен: «Обратная или другая сторона дощечки». Вариант с разделением на слова озаглавлен: «Обратная сторона дощечки № 5, линии 1—10». В М также текст приведен сначала без разделения на слова, а затем, после указания «попытка раздела слов», — с разделением. Наиболее существенные различия: в Ж словами *галица і врані од ѳди* кончается строка, в М после слова *врані* — пробел, а чтение *од яди* дано с вариантами. Пробела после слова *внезапоі* в Ж нет, как и разрыва текста после слова *сядша* (в М дальнейший текст с нового абзаца, причем сначала приводится слитный текст, а затем — с разделением на слова).

Дощечка 5 (осколки)

В Ж эта дощечка публиковалась одновременно с первой публикацией дощечек 5а и 5б. Публикация представлена в следующем виде:

«Осколок № 1, линии 1—2.

1. (начало линии съедено червем) . . .оішасоу. . .енарждаец. . .д. . .ноі. . .асвіажесе 2. боесъпосамоі. . .смерт. . .назаз. . .бенджемос. . .ітакож. . .ільерц. . .ніш. . .дін. . .

Осколок № 2, линии 1—0.

1. (начало разрушено — сдавлено, может быть, потому, что поедено червем). . .оіжесьмірусіцінікоіевріазі (конец).

Осколок № 3, линии 1—4 (начало сохранилось с первой строки).

Осколок № 4, линии 1—2 (начало сохранилось)».

Тексты «осколков» № 3 и 4 совпадают с текстом машинописи. В конце текста в Ж указано: «Конец связки дощечки № 4».

Дощечка 5а

спондробенце се зацати намо тоі околї рщемо такої жделятої до діру за / тенсенце пенте ста ідоша прадої нашої до гуре карпанеске а тамо се осѳд/неца а живя кладно то бо роді сен правцасіа од оці родці а старенце родоу / бяцко доірянтої боуце паркун бо ноі сен благоволящен бо то утцехомсоі / а тако сец бяц живут пенте ста лятої а тамо (о?) тцехомсен до восхдяцу / суне а идехом донь претаборіека есе до морвже теція а то полуноце / сядщенане а сен іменован (н?)ебре препентеі ако бо вутце сен іменован / (н?) непрепрепенте а тамо осендеція пенто сент лято івще сен правища / сен а тако бозема хранивен одо многіа рщесоіазенце илерув бяца мносте / тамо оседицої огнищаної а тако бо скотіа сен венденце со ступої а і / тамо тако бозема сен храніті можящет ако рцеві одехне а пенжіяшети / многа злато а богаце живхоста.

Дощечка 5б

оі щасодщасусенарждаецясреденої .свіяжесьськ бо есъпосамоія / смърте. . назазбенджемосьмы такоже ильмпці якові насо храніша неідінѳ / аснама солсіяхусе а кривсьведаяйнамо. . / дривѳбянарусіхзаріе днес есва / вьрязі. . .моіжесьмірусіцініколіне врязі. . /

оставхом насуріу млекоінаша вотравѳхз аноціутлщемо донь щалюаінітрвія / якожерѳкшапрастароці адаімо сесуритіся япімотричі вослвубогом пентокрт / деннѳ. .табото наша стара потцінабозѳм длюжнаесьпотребіті. .атребьта буді / повязоммезіноі. . /

...
анімарапі мороканесміѣмо славіті. .лібото дівоісоуте наше нещасть. . . /
нашедідо есь весвръѣ.

Дощечка 5б

сице се іезенце одовратишасе до полудене а само нехайй ноі а тако
ідща/на ведне скотіа говада своа і беща ту птицоі сряща мноства тещія-
шети до/не а тіто галща і врانی

оддяди (од яди) летіяй а бя стейде/(бъсте яде?) велика в ступіях
тоб то іплеменоі костобце налязай а сицѣ/отверезжити раноі многая а крве
ліяща ту вnezаноі главе сьякша/врзіям свема а тоіаа суге вра-
ноі ядла а тако стрібоі свичашуге во/стпіях а боряе гундяшете до полу-
нще небеспенцетеса ноі біа ту сѣща вел/іка енззіце а кустобце се разити
со злоіе утечеце а вороі говіяднаших/а тако бьшет уборица таіа а двасто
лятоі а наше родіще теццашети до/ляши пребенденоі суге тамо сядша

за стоі ляті бьщі тамо годе іерменрехе а се злобьщоі на ноі а ту бьща/
уборце вліка а годе бя потсняна а отрцена до донце а доне а іерменрех/
піяй віна любоі братресте позе воявенде нашоі а тако се утворжешетися/
бя живуге нове.

Дощечка 6а

В Ж текст озаглавлен: «Лицевая сторона». Текст в публикации разде-
лен на слова. В М текст разделен на четыре ффрагмента, при этом каждый
дается сначала в слитном написании, а затем после ремарок: «попытка раз-
деления слов», «попытка раздела слов», «попытка чтения», «чтение» —
с разделом на слова. Из существенных разночтений отметим: в Ж первая
строка кончается словами *до непреноі а*, а следующая строка начинается
с примечания: «проедено» и далее текст: *о родіе тоі*, в М: *до непреноі
а карпанеске држава по родіе тоі*; в Ж: *тако біа земіа та руска*, в М: *тако
бя држава та руска*; в Ж после слов *а тако* указание: «ряд букв стер-
лись или соскоблены» и далее текст: *де ту*, в М: *а тако роміе а оде (годе?)*,
со слова *ту* начинается новый фрагмент; в Ж после слова *біахоме* приме-
чание: «две или три буквы прочесть нельзя», и далее текст: *еі настца*,
в М: *біахоме одо роме і настценеа*; в Ж: *стаунама по ріеце ромі*, в М: *стау-
нама по данаіу ромі*. Отметим, что границы фрагментов текста в М в трех
случаях из четырех в Ж приходятся на середину строки.

Дощечка 6б

В Ж текст озаглавлен: «Обратная сторона (также попорчена червем
или жуком. Многие буквы прочесть трудно, может быть, соскоблены или
выцвели. В скобках а — (а) — вставлена)». Наиболее существенные
разночтения: в Ж начало второй строки имеет помету: «съед. червем», в М
на этом месте читается: *бренде шедша*; в Ж: *ромове н. . . .ае. .р. . .опол. . .*,
в М: *ромове од данае гръце ополенде*; в Ж: *табо то влк. . .зл. .е. льяше
а ро. . . (текст сколот) бьшет. .о.г. . . (текст до конца линии уничто-
жен)*, в М: *табо то велка зла не дѣляше а ромове біашети во грдлѣх данай-
стех на ноі взирацаа тако ждех*; в Ж: *ста. . . (текст испорчен). . . сент*,
в М: *ста а пендесента*; в Ж текст кончается словами: *друг. . . овж. . . (ис-
порчено) конец*, в М: после слова *друг* добавлен целый абзац.

В М весь текст дощечки разделен на фрагменты, которые даются сна-
чала в слитном написании, потом, после обычных указаний «попытка чте-
ния» и под., — с разделением на слова. При этом в первом абзаце (со слит-
ным чтением) указано: «При переписке нечаянно были пропущены фразы,
идушие сразу же после слова „жива“ и до конца этой части неудавшегося,
чтения», однако текст *ту бо гуларек. . . а обетова* в Ж читается.

Дощечка 6в

В Ж текст озаглавлен: «III. Лицевая сторона. В скобках а — (а) —
прибавлено для смысла». Текст разделен на слова. Наиболее существенные
разночтения — в Ж: *два роді. . . (продырявлено) ране суренже*, в М: *два
віетва тая именовашасе велка і мала борусене суренже*; в Ж: *тако біа та. . .
(дыра, этим кончается пятая линия) епра*, в М: *біа тамо Непра*; в Ж: бо-

русене. . . (попорчено) сіце, в М после слова *борусене* значительный фрагмент на щесте. . . *сеце*, насчитывающий около 140 знаков, тогда как в Ж, согласно делению на строки, могло уместиться не более чем 15 знаков; текст *длуга біашете. . . парце бо*, которым заканчивается в Ж текст дощечки, в М отнесен к дощечке бг. В М текст разбит на абзацы: сначала приводится слитное написание текста, затем с разделением на слова; эти абзацы предвараются пометами-указаниями: «попытка чтения», «чтение».

Дощечка бг

В Ж текст озаглавлен: «IV. Обратная сторона». Отметим существенные различия — в Ж: *на себоі (боі) хом сталеве . . . (соскоблено (боі) вставлено для смысла) хомста*, в М: *на себоі (бы) хом стале вѣроваще бяхомста*; в Ж: *а ніколе сме. . . (продырявлено). . . ожде. . . ое (дерево сколото). . . (дыра). . . колі*, в М: *а ніколе сме назоівате інакожде яко езенце колі*; в Ж: *подсебіа бераі*, в М: *подчинашеть*. В Ж текст заканчивается пометами: «конец», «продолжение следует» и подписью: «А. А. Кур». В М текст разделен на абзацы — сначала приводится слитный текст, затем — с разделением на слова.

Дощечка бд

В Ж текст озаглавлен: «V. Лицевая сторона». Наиболее существенные различия следующие: в М добавлено слово *невѣгласіе* после слов *бѣхом сте*; в Ж: *годе тредореі а десентеста*, в М: *годе в лята десенте ста*; в Ж отсутствует значительный фрагмент *а тамо сме. . . щасе суте*, читающийся в М после слов *грецькі істуте*. В М текст заканчивается словом *істеть*, а в Ж читается далее: *а гуларех вед іу на нове земле*. В Ж после текста сказано: «Текст записан крупными буквами. Буква (і) в скобках (і) добавлена» и подпись: «А. А. К.».

Дощечка бе

В Ж текст озаглавлен: «Обратная сторона». Существенных отличий от М нет. В М первый абзац приведен дважды: без словораздела и с разделением на слова. Начиная с этой дощечки прекращаются указания на пропуски и дефекты дощечек.

Дощечка бэ

Заголовка в Ж нет. В конце текста указано: «Конец дощечки № 6 (продолжение следует) А. А. Кур». В тексте Ж после слова *модерѣ* в скобках указано: «или „синем“. — А. А. К.». Начиная с этой дощечки в М приводится только разделенный на слова текст.

Дощечка ба

од оріе то се обяци нашої оце со борусоі дораріеце до непреноі а карпанеске држава по родіе тоі се правити одо родіще а вѣща а свак родна імена све родіще кіе соуте правищеі оруд иде до гуре тако а тамо есе коняже а воевндце вутце людоі да бранитисе до сва врзі во славу перуню а сиц дажбова помуга навртисе на оі тако бя доржава та руска одо русоі а борусице ту бо борі а велка непрстана бяшете вшак щас (пря?) а многасѣща субоіа абото врзема наштвена а нще нескущен а до конце а тако роміе а оде (годе?).

ту бо ерменрех іде донь а налзе нань і тако потлаце ноі сме бяхоме одо роме і настщенеа одо годе мезе два огнища тляте а се палити а ту бя велка біда а жнева нашої палена а нище селищено (се лищено?) она неніжедоі меі попелеще ту бо преленте до ноі птице бжеска а рще одоіте до полуноще а натягесе не нане колиждетоі идяхуте до слеоі нашої а патебеште а тако утворяще удше до полуноще а натщемо сен нане а роспрія тая.

овоітезете на не а тако идящете доне а ставитесе стаунама по данаіу ромі до ноі се врзетешаще а біяі се много ту борзо утцене бяща простеглавіти ноі а тако сме простіглавихом еіе а то тема бявоі упростеглавенех.

вельце снезе хладоі глад моуциша нашої люді ено ставаяй трце а лишасеся безо вше она тоікрате велце устрадашеся бо незалеглести имай а ту твряй. . .

Дощечка 6б

себо по стої дваденсенте лятої бране годе напиреама задѣ (бяща) егуншти а бренде шедша до полуноце мезе раріекаа дивуна а тамо то препадне іерманрех а гуларех вед ю на нове земле себо егуншти со брендема а говіядої сва есе стана тої краіе тамо бя многа комонева а говіяда трава злащна а вода жива ту бо гуларек приведнова сыла све а одразі вше егунште же за главе многа а теце на ної тубо родицесе соубрасе на комоніях а врзешеса нань зура сѣще бяшети тамо триедсенте ден а русої поуштуа годе де зем свая кото аобетова (не?) боїти з ної

тежце временої наста налезе на ної ромове од данае грыці ополенде а годе ополонце а полдене табо то велка зла не дѣляше а ромове біашети во грдіѣх данайстех на ної взиращаа тако ждех. .

тато боріа бяшети намо велице трвава а нице же угодна бзем а людіем себо то неимяхом іна прибезенце яко она а обирахом кнезе од вутце тоїбо бяшете одовсене до (о)всене коема же платхом дане о полюдіа а страшащеса водях ком стадої стадоїсва а робихом земе житва нашаїа тако бяхом ста а пендесента лятої творища прю велку всеякодено егунште а о годе а нищо о беренде те боста имяї кнеза саху а тої премоудра мира глядах од русої а бя наше друг.

бренаходяїпотихусебоегунштоїсоутеворовеаборіа с нима батеншка-таботвергасесталятоїаегунштиостасешасянагдѣстѣїземе. . .

Дощечка 6в

т(о?) се заяви замержеце а ста градої градяшете хоросуна іна возденя русколане раздерена смутама ста творяшети на полуден а борусен а полноце бя многая утерпѣніа то бто породице не хтїяї або і руське роді а соедна о русколане прото же два віетва тая іменовашасе велка і мала борусене суренже сен а зва суренжка руса а борусе праборя тако бя тамо непра боре а долга вржда мезе родіа раздирашети борусене на щесте тако борусенже не могша стати грыціом а скуфи наступене тато бяшети жлута а русої бяшети русої а медроочитіе сылна а неунавне прїа ошед непрстане а коли же на супренжене не бясте кнеженце сылна або грыце даваяї вразѣм виштче яко інам.

от оце ореа а до діру бяста тысенцпатсенто лятої сеце парце наше вієста медвена мече так убо твастереї мареце удіелятї желзвена а брате комо не яковже тещяша од бозе до ної тако бя русколане сылна атврда то бо то от перунї а одержаще ної колікрате изволокша меце а одрза на врзі одтрщєя сва теребо вутце за ореа рода славена а сілнаякові же осурї біяї а игѣпета а старе на тіже щасе неимамехом една ота а бяхом ста яково-щабезо влеса тої бо рекло ної яко имѣмо ходяти пшимонегда же крїва а того неслоухащехомся.

тобо то парце убіряї велку щасте русої набсуру потщена нестржещенце се бо тая одо вразех а тако налзе на ова адоморувѣта ся ідша колніті главе сва подо враз кебище тато сылна вршті натецена оботріє а тіто ходяще со говіяде до заходу суре а тамо се стратї наше же людієїдяще до подена бсурсар а затемто идящен (на?) асуре а гипѣтесте.

Дощечка 6г

длуга бяшете лятої одерене трватесе а тако пршеде деня русої тецеша одо набусарсару парце бо не текоща за не а тако оїдяї до краіе нашех а тамо бо сленша пѣснеща наша до интру а вола на себої (бы)хом стале вѣрроваще бяхомста со бзех нашех а до све бзе не нуте наше отсе єдине сме хомоїта носящете імяхом а ніколе сме назоівате інакожде яко езеце.

коли бо одерень баблуску терпїяї а кнезем их бя ту набсурсар кїї бо ихва подчиняшет а тѣсва юна дайї до вое а тягендло до чурсы а чресл на ланита утерпѣніє імяї а тої бія кієми то терпїя не могостехом тако а не можахом а рцемо има же ста не імамы до средьця наша. яко в тей день коли бяшет велка трясева а земевртенъ а о врзєсѣх обоисва до сврзе тамо комоньве а воли мегящєся а врще забєрєхом све стады и вержехомся до полуноце а упасєхом душы наша а такобзєма хранєнєте будєва а нїжєспо

ценотрацемо сынї сва а све дщереа тако жены а будехом просте сва ужеї свастехом а не бяхом сметенты еже идша на челе рате а оберень седоть ве свеа ходяхом бо ниже псеіе потомице сме славуна а грді сме быти можашем а небрежехом ества то бо магура слѣва пѣсне сва до сѣще а тая птыця оди нїтра иде бо нїтро бя а пребенде до вѣк нїтра само кїе да паруне все бране абысте тые да вржешет ю да прибде яро вен ашедолунче а лѣпей-мемо сен согмизете нїколі бо сва быти одереньце а жряти бозем іхва.

Дощечка 6д

то бо жречіе о вѣдѣ сен гобзяншети рѣкоста а тую украде одо не а не имахом ныні колбо неімахом бранды наша а бояні так бѣхом сте невѣгла-сіе до конце і окуду сме а то боляр гордыня кїе біяй годе в лята десете ста тшетяго одо карпенске исходу а тен яко трїедорей иде без страху нане и боляре сегеня иже убив сына іерменреха а отрце гуларека оде воропенце тамо бя остала русе бороуска а русколане так іщеї мамо стендентесе од вразех нашех слов.

околої тая імамої вѣстете а не можахом есьма віерїте десець оглубнѣ свако слво рѣщено доної ато зорїа свѣте донь аутро иде донь а тако імемо вѣстнека скакава все сврзе а рщехом хвалу а слву бзем та бо суренж огрещена іе а не буде досве рауська а тамо бзі грецькі істуте а тамо сме не-яхом скорбень нашу а одерзема іна да влаче ної соін свѣтен інтрув оде тьме а імахом вынего допоменце нашего а старе щасе суте наше благо до-станехом од она тврдосте и крпсте абої вразем сме отвѣдали яко істеть

Дощечка 6е

ті щасе соуте велма прчеста бо те ден же сме такоу ясна а сушна бя на ної зурїва такоже (жі)тва се не уродде а претож идяхом наземе іну а тамо сме удержехом поглцена бя русе оде гърце а реме а тої ідша по брезех моренстех до суренже а тамо утворї суренж крае бо тен есе сурен да те бо коїеву се та утворора не добисе а зеле бо пртяца бяхо та ту бо перве ворензе прїдша до русе а асклд слїлоу пограмлі кнезе нашему а полце того. .

асклд а поздедір уседнешесе нане яко непрощен кнз а тіто кнжките поща над она до іста бендщете вутце а семе го? (его?) костоїре хранящ го огнбга дому тому? а (огенбога?) одеврате лик свен од она яко бяста она кнзе одгръцех крцена (крчена?) асклд есе темен воен атеко днесе од гръцех освѣцен женїкіех русоїнесте а сенте врвы а тому можахом се смаяте яко бяста киморїе такожде це нашпе а тіто ромої трясяї а грьце розметце яко прасете устрашены.

Дощечка 6з

тої вутце предѣляшет каждую напотрбе а ту бящет инь суте а інда тврга а тої асклд пожере богом чюжем неботе нашїем такое бенде оцове наше а несьмої боїте іне а грьце хтяе насо крщашете абоїсме забїхом ста бозе наше атко сен обратихомся донь якосте одерень боїте пстржехомсе тоїго яко прастоїре аже прастрещеша скуфія сва а не даше влцѣм хсничите об агнцѣх кої бо суте дятїяд суре тому трва злена есе знак божьск я имемѣ ту беряте до глекув усуряти юна сонма нашедабої пїяте о бзѣх восврзѣ модерѣ а оця наша дажба жрятву творяїще а табо на небї такуже свесцена есе отоїкрате.

Дощечка 7а

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 7 (связка дощечек). 1-я дощечка. Лицевая сторона». В М текст разделен на два абзаца, в начале каждого стоит помета: «текст». Членение на дощечки 7а, 7б и следующие произведено в М постановкой знака абзаца (чернилами). Из разночтений отметим — в Ж: *біашехом імено поленої*, в М: *башехом імено имахом полены*.

Дощечка 7б

В Ж перед текстом указание: «Обратная сторона». Из разночтений отметим (первое чтение — по Ж, второе — по М): *се бо у море — се бо у сине море; тоїсенц пентесет лѣтої — тысенц пентесет ляты*. В Ж в конце текста подпись: «А. Кур».

Дощечка 7в

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 7 (связка дощечек). 2-ая дощечка. Лицевая сторона». Различия между текстами Ж и М несущественны: в М добавлены слово *смежом* после слова *ляте* и слово *имахом* после слова *тебто*.

Дощечка 7г

В Ж текст предваряется указанием: «Обратная сторона», а в конце его указано: «продолжение следует» и подпись: «А. Кур». Из отличий М и Ж укажем лишь два — в Ж: *сича*, в М: *битва*. а вместо *людие* в М: *народь*.

Дощечка 7д

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 7 (связка дощечек)». Различия с М в основном буквенные (буквам *e, ia, i, oi* в Ж соответствуют *ѣ, я, и, ы* в М). В М в двух случаях добавлены слова: *домы* и *живе* о.

Дощечка 7е

В Ж перед текстом указание: «Обратная сторона»; после текста указание: «продолжение следует» и подпись: «А. Кур». Существенных различий смыслового характера между М и Ж нет.

Дощечка 7з

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 7 (связка дощечек). 4-ая дощечка. Лицевая сторона». Различия Ж и М в основном орфографические, из существенных отметим — в Ж: *живот вецен*, в М: *живот земен, а віць есь живот вецен*; в Ж: *до сверзі*, в М: *до небі* и еще раз вместо *од сверзі* — *од небы*.

Дощечка 7ж

В Ж перед текстом указание: «Обратная сторона». Помимо большого числа орфографических различий между М и Ж, отметим: в Ж: *слава жещеть*, в М: *слава жещеть о тые потомицѣ якве ні грѣцом ні врязем не пода жещеть*; в Ж: *обань о голомбе*, в М: *обонь жерев ступень а голомбе*.

Дощечка 7з

В Ж текст озаглавлен: «5-ая дощечка серии (лицевая сторона)». Существенных отличий М и Ж нет.

Дощечка 7а

слава бзем нашем имемо исту віру якова не потребуе чловеченска жертва а тая се дѣе о ворязи кіи убо вѣжды жряли ю іменоваше перунапаркуна а тому жряша мы же сме хом польна жретва дайте а одо труды наше просо млека а туц то бо покрпшеш о коляді ягнчем а о русалиех в день яров такожде а красна гура ту бо то дяхомо во споминь гуре карпенсте а тонщас се іменова род наше карпене яко же стахом сме бяче во лѣсѣх то імѣмо назов древище а на полі сме бяхсехом імено имахом полены тако вшыко еже есе грѣце ущекашеті нане иже сме чловечкожравцове а то лужева рѣнщѣ есь яко нѣсте бо тако во іста а имеяхом іна повыке на тоть кі же хочашеть увранжидете іна реще злая а тому глоупен не се боре а тако есь а іна рѣкоста такожде.

долзе се правихом родьмы а староцове венска рода ідша соудяті родице о перунь древы а такожде имяй тон ден игриштія пренд очесы старще а силу юну указанше? юнаше ходяй борзе спѣвай і плясавай о то і тон ден огнищаны идяшете о міслеву а прнащца діщену строщем кіи діеляше туіу о пренче люды і волсві жрятву дѣяй бозем хваленице а слву рѣкста о щасе же годе а оявене воріягу избряшете сен кнезе вутцове а тыі юнаше веденша до сѣще зуре то бо роміе ны погландаше а замыстляшете злая нань і пршедша со возе све а желзвѣна броне а утце нань а тому бранихомсе долзе о нех а отрщяхом

Дощечка 7б

сме тая од земе наше а роміе венде яко дрзі сме о животе нашем а понехша ны на то.

так о грѣце хотяй одеренете ны о хорсуне а прящехомсе зуре протиборства нашіего а бя боріа а пря велка трдесенте ляты а та понехшія сен о ны тем бо грѣце ідша о тржища наше а рекоста намо омѣнете краве наше

на масть а србло то бо потребуе на жены а дете а тако сме мѣнехомсе скоро до днес неды последеце грѣце іскащете да ослаби ны а то іскащаше одерень взенте а тому не ослабихомсе а не дахом сме земле наше іако зме трояню сме не дахом сен роміема а да не встане обіденосце дажбовем внуцем кіе же во арузех вразі дбаша а тако днесь не по хуле семо такожде оце неаше

себо у сине море стятша до берзе годь туіу а одержаща нань побѣдну пісне хвалы а матыря спѣващет оя красна птыція яква несе пращурем нашем огонь до домы я а такожде ягнице прездремо до тодь а боло сте на ны одержеца сылу а імахом врязі ростятешете а гоньбу псину има нехате то глендь народе мое яков есе обезпещен а нардев а того не опібещесе од раны твоая а не вржешесе до рядь абосте сме вразема погонеле а біду сен позбавяце а жітне інако імате бо сме бяшехом ста грда а неоделегла од е а тягчае поразе бенде по ны а сме по тем тысенщ пентесет ляты яко сме се хом многая борія а пря імяхом а такожде сме живе діеке жретье юнащя а вевонце

Дощечка 7в

тогдаше не бя інакосте а днесе пребенде достяй ны а межахом сме се одразите сен од вразех а деньмо тако се одразеньме і яхом све сева а ов а первѣ зовенхом до стенге вутце наше якве не суть ще збабнена а грде

приходжадом се во істѣ на стогна све а рещемо же інѣ не буде то а сме імаме іти на грѣце якова ста бенше мѣлвихом бо ясне а інтра иде за не яко шед за отце наша на роміе до трояне земе а суть немо бенде колиб ва варензе ведле наше вое на то яко саме сме можяхом вденте тенсеце ляте сме хом били од ромеі годє а сурянта якова бенде со ны ниже не опоменемо яко годь соеднесеше со егунште на ны а галареке се верзе од полнице а егунште ополдне а ту плакала русколане боруся елице же егунште оброящеша годь ту русь се венздегла сва сыла а егунштіе оразиша утворяй крае онтов а скуфѣ кыеву а днесе засеце средьце наше се крві од ітра до вчерже ходястехомо а ізроняшехомо слзы осудове нашея жівататисе нѣмы в час тоне а тако вѣхом ста иже щас приде яко позасенце сме ходяшете імахом на врзі а щі бо ту грѣці щі бо егунштяны тебто імахом хомытате а стрнѣжете а бонь не ста намо врза я яко мрзенсть пренд ощесы нашія галарек бо за(п)лати за ть а імаме пронуденте хорсуне заплаценте за слзы дцере наша уточена а сыны одрєня взято плать бо та не србрна ані злата понєже одсєньт главе я на щепоту стрщемо

Дощечка 7г

а тако бендемо рды ота бо бреце псицья грѣецкя а лис хитрощема одврие насо од трвы нашея а то імяхом ясете якоще суне врдыте то бе наше мета оуцещешетєсія а не збрте сема ту бо за тенсенц тріє сты ляты од исхѣду карпеньсте асклд злы пренде наны ту зєгненсе народе моіє од лада а твряще любы идь де стнге наша а захцєнь тота од вразех на русе могутєн сврг наш ані бзі іне а просте сврга неімахом нище кроміє смрте а тато не стршневє єсь колиже ще хом сен рѣщєні се бо сврга зове ны а ідехом донь

то бо то ідехом яко матырясва спѣва пісєнь ратьну а імяхом ста послєхнутє донь абы сва не ясте травы а скуфе наше грѣціом даяшете а тые намо каменіє во єже грензєтіє я а тобо то зєнбы імуще тверда а остра ті то нам рѣкщє же сьмы зврженцы а рыкахом в ноце стрх на люді иже сутыгрці.

вопрощашуть насє народы щто єсьмы а єсва одповєндєхом же сьмы людє неумуда крає а правяхуть нямо грѣці а врязі то ищчто оповєдєнмо детєм нашєм яковє намо будє рекнуть плєновєніємє до очита і іста імуць се бо дружына собирхом ста до стєнга наша а рщємо всьако неімамы яствы а жітва сен бендєхомь на полі братє а інда обєрєхом от грѣце ядєхом і не обєрєхом ані ядыімо бо матырьсва спѣва надо ны а імємо стєгне наше даті вятром трєпатє а комоньства ступы скакащєтє да прах подыімо воєнь за ны а вразєм дахом дыхєнть є тонто дєн прєва бітва єсь од ны а імєхом

два сты убіена за русь вѣшна слва има еста а іде до ны народь а неімяхомы болярі да прідеть до ны

Дошечка 7д

а да справехом тризну славну по врзех а налетьмо соколы на хорсуне да берехом ядь а добра а скотія? ниже полоняхом грыці тібото нас вѣдяі яко злых а сема добрі на русь а тьма не бенде с ны но о ты кіе чюже беряще рѣкуть же добро дяють а не будехом яко она един есь вовенде нашо ясунь а тому птщехомся на труд наш а побѣдять врази до едіна яко соколове нападьнемо на она а вржехомся до борія сыльна

то бо матыресва спѣвашеть ве сврзе о подвигы ратны а одеймо од домы сва а тецехом до врзі абехом вѣдяшете імо о руськ меча сещене яснуе рѣще же не махом ста іна дѣяте яко ите допред а наспеть неімяхом рцете яко неімяхом спете неботь переды сва а борзо ідохом а кіе борзо іде борзе іма славу а кые потиха іде то се враніе на не крящуть а курове кленчуть несьма говяды неботь сме русиці ста а то е іным наушчене абоста знате акі правь есь со зны а наве се не бояхом ста яко навь не іма сылы проте ны тому бо імехом молитє бозе о помоце в трудех ратнех нашех а тцатесе

тоб то маырьесва біящеть крыдлема о труды ратне а славе воіом якове іспіяхша воде живе од перунце в сеще укрутней а тая перніца лете до ны а тая роуг дващеть плнен воде живе о живот вѣцень гордине нашему иже меча вразія одоста а главу стрпену утрате тако смрте не імяхом одо ова ниже бо живот вѣцнен а вожды братре о братре трудяеся

Дошечка 7е

а умре а до луце свргова іде а тамо перуница рѣще тые бо никіе ін ниже рус гордин ані грыць ані вряг анмо славен роду славна а тон иде по спѣвех матыревех а матыресванцех до луце твех сварже влике а рѣще му сварг иде сыне мые до те красе вѣщны а тамо зрящеше тва денде а бабе а тіто о радощех і весліах те зрящете плакста зела доднесе а тедо іма бяшеть возрядовасте ся о животе твем вѣщнем до конца конец а во кращєся тама не веме е

яко вое ясуне імяхом іна мета ниже грыці а імяхом славу іну а такожде дозредемо до рае наше а узржехом квенте красне а древа а луці а імемо вяну вяніте одо поль тех житву трудити а яшень пълоте а пшено просово сбіряшете до закуте свржіа тобот богощенства іна яко земна ве прахове а болягтє а страднєх і да бенде мирна дене го вѣшна а сме стахом на мість го а пряхомста зурѣ а бенде паднемо зе славою тамо ідьме яко ов

то бо матыресва біящеть крыдлыа о боце сва обапол якова возгена сяще свентем до ны? а вшяко перо іне красне? чермено сине мондре жолуте а стрбрне злате а беле а та бо сящеть яко суне саруме а воколы іде пасунь табто светящеть оседьма красы іже завещь о бозех ста наше а перунь ю зряще грметь в небі ясні табото наше щєства а сиць імяхом ста сва сыла дате да узріемо такожь а одсенщехом стар живот наш од нова? якова есь сещена врубе дрва домі огнищан прость матерєслава біє крыдлема опалы а ідьмо до стегі нашенстве а те бо стєнгі ясуне

Дошечка 7є

тамо перунь іде а главу златоу трєсещє мольне посевахшеть до сврзе сінєа а та тврдєсе одо тые а матыреслава спѣвашеть о трудѣх свакех ратнех а мамехом ста послєнхате а хотящети бране зуріве за русь наше а пра свнтоце наша матырьєслава сящеть до облцева яко сунь а вѣщяшеть ны побѣды а згенбель ані се бояхом ста яко то есь живот земен а відь есь живот вѣцнен а тому імяхом ста дыбате вѣще яко земно проть же ніце сме на земе яко згі а то зьгмізехом ву тьме яко не бяхом ста істе нікда на ні тако слва наше отеце до матырьєлве а пребєнде вонь до конца конєць земстєх а інєх жітве то бе сва со стєн болящети сен смрте яко сме хом потомице славне а дажбо нас родивє кренз краву замунь а то бедєхшємо кравенде аскуфє антїве русы борусєнь а сурєнжєцы тако сме стахом дєдь русовє а с пендєбе ідьєма до се до небі сварєє сынея за стар щас рыбьяны остасє не хотьщє ідяшєте до земе нашея а рцєхша же бостє імяй дєбля

а тако ста ізгібоста сва а недплодште сен з ны а змрже яко неплодъва ніщо одень не збенде а не вѣхом сте обце о тех костобцева суть она оні жда помоце од небы самова не ста хва се трендетесе а тако жде се іна стащя од иліроум поглщена ста хва ту бо рдехом вшыко есть право же не де сен стате одобе тея а тако ілірове ста поглшна од ны а неімахом тоде нікіх тако дулебова ста хва одо ны повренцена на борусь мало збыщаше іле-рува неботь рещены ілмерстіе ате себо седнеше вендле іезера а ту ведештіи усешедца даль а ілместе остаще сен тамо і тако збенде мало а реще сва поленше і бяща

біето крыдлема матырьсва і спеващет песен до сече а та птыція суне саре не есь а тая есь од она ова ста бяща

Дощечка 7ж

а ту хом ведѣте імахом да сен збірѣе род руськ до десѣнце а десѣнце до сты а да тая напдѣшет о врзех а піметь е главе ева одтрчеца а тамо злая поленшет да звеже хисницы та ядщія со зденхноуть

тешашуть рієце велке на русѣ а многа вода е журшесть спѣва старо-давнія о ты болярі яквы не сен бояща до поль годе ідшіа а лѣты многа сен прѣція о волнесть руську тіто славне ніщо берьгшіа ані животы сва тако рце онье берегыня абіеть крыдлема матырьсваслва а жешеть о тые потомицѣ якве ні грѣцом ні врянзем не пода жешеть тая птыція о грдыніех борусенштех якве од роміе падща колы данаево вендле троянь валу а тое простѣ трзны легыша а стрібве ієнве плясашуть об оне плакащесія за овсѣне а в зіміє студієнѣ гурлыхашеть обонь жерев ступень а голombe дівонка а таце жекощуть яко погыбыша тые ославіє ані оставе земе све врѣма не бо съма сынове такожде потомице а ні ленценхом сме тако земе наше варензем ні грѣцем

ту зорія красна іде донь яко жена благва а млека даяшет ны в сілоу нашіу а кренпосць двужила та бо зарыне суне вѣстца а такожде сленхшемо сен хом віѣстече комоньска скакщете до закату суне абосте управенсте бящ го члн злат ку ноці а бящ бѣх воуз со влоема смірнама влекущца по ступе сынеа тамо бо легнь суне спате во нещ а тож колібва ден пшишед ста до вещежѣ а друге скакащец уяве пршедь вещере а тако рце суне же воуз а влы есь тамо а жде го на млещене стезѣ аще зорія пролища в ступѣ позвана мате абы сва поспѣшндла

Дощечка 7з

тако рцѣмо сме же імахом красная вѣнце віре наше а не імахом цызіа добіратесе ту кнез наше реще же імахом іте до ясуне болярыве абехом сме то ухранялы одо вразе по бенсть рано а поздѣнь щас буде оконція поздѣ і да імехом сыла нашія но ступѣ матырьсунесва строєнія а крыдлева обаполо розерчена і тѣла ве средьці а глава ясуне на рамена го во-вендце славне? якове не ленщешуть в сенціѣ главе своіа ясуне а убреготью до ова дне колі бо іщеху іде до закату суне со вое сва а хрвать беріѣй све воя тодь іна щесть іщеху се ленше з русева а тако з не одѣленція земе а с ніхма утворе русколане кій бо усендесе о кыіве а тому сме хом под-легце а з нім доцеле сен русе стрящем сен а тако будьва ны іна сыла не ідохом о ні а со русь понежде тая есь мать наше а тако сме дѣщті еіє а бедехом до коньцы о ню

Дощечка 8

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 8» и подписан: «А. Кур». Текст этой дощечки не разделен на строки. Много орфографических разночтений; в М отсутствуют слова *ста боляріна оглендѣ а тыи болярін оглендя рѣще якожде імахом*, которые в Ж читаются после слов *колібва імахом*. Фраз, пропуск которых «при переписке» оговорен в М, в Ж действительно нет.

Дощечка 9

В Ж текст озаглавлен: «Отрывки дощечки № IX, линия 1—43. Документ VIII, стр. 5—8 включит. (обработанные А. Куром)». Членение текста на «отрывки» с заголовками и пометы типа: «конец отрывка А. Кура»

в Ж и М совпадают. Различий между текстами (даже буквенных) в этой дощечке нет. Машинопись дощечки существенно отличается от машинописи предшествующих. В Ж после заголовка «Отрывок № 1» пояснение: «Предание о происхождении полян, древлян, кривичей, руси и словен (разбивка сплошняка по Ю. Миролюбову и А. Куру)». Напомним, что эта дощечка была опубликована первой.

Дощечка 10

В Ж текст озаглавлен: «Дощька № 10 (документ № 13)». Примечание А. Кура: «Вполне возможно, является продолжением Дощечки № IX (см. Дощ. № IX). Текст». Характер машинописи этой дощечки отличен от других и точно соответствует публикации. Однако в Ж последние три строки повторены еще раз с заголовком: «Раздел на слова (Куру)». Текст этих строк приведен с разделом на слова. Эта дощечка была опубликована второй, чем, видимо, и объясняется своеобразие подачи текста. В Ж этот текст был опубликован тут же и второй раз, но с разделением на слова. Примечания в тексте отражают как бы спор Миролюбова и Кура. Так, после слова «Богумиру» сказано: «дальше Миролюбов читает „бо“», после слов «жещут яко сме» в скобках сказано: «у Кура написано „смье“, вероятно, ошибка при переписке, и дальше вставлено „смьхом“»; после слов «влищѣ о себе то бо» также в скобках сказано: «в оригинале записи Миролюбова написано: борусице. Миролюбов склонен читать: „борусице“ или „борусице“, а Куру: „бо русице“»; после слов «рарьеце» в скобках добавлено: «у Кура сказано: „ра рьеце“». Смысл помет неясен, так как текст предварен заголовком: «Разделение на слова (А. Куру)» и, таким образом, дает разбивку именно «по Куру».

Дощечка 11а

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 11. Лицевая сторона». Характер публикации такой же, как и в дощечках 4, 6, 7, т. е. текст разбит на нумерованные строки. В М конец дощечки выделен знаком абзаца, вставленным чернилами в машинописный текст: тексты дощечек 11а и 11б напечатаны на одном листе без разрыва. Отличий М от Ж немного — в Ж: *земе суне нашиу*, в М: *земе слонце суне нашиу*; вместо *обаа* в Ж, читается *обалпы* в М.

Дощечка 11б

В Ж текст предваряется указанием: «Обратная сторона (в скобках (а) добавлено для смысла)». Из разночтений укажем — в Ж: *ipii*, в М: *рай славьск*; в Ж: *ученсте*, в М: *уцте*; текст в конце дощечки: *слава богу Перуну. . . вспрядьн ест* в М припечатан позднее.

Дощечка 12

В Ж озаглавлена: «Дощечка № 12 (отрывок)». Характер машинописи в М отличен от большинства дощечек, заголовок дословно повторяет заголовок Ж, так же как и в Ж слово *iaa* стоит выше первой строки (в М строки также нумерованы) и при нем приписано от руки: «пометка». Разночтений, даже орфографических, нет. В Ж в конце текста указание: «конец».

Дощечка 13

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 13 (отрывок)». В М текст воспроизведен дважды: без разделения на слова и с разделением. В Ж в конце текста указание — «конец».

Дощечка 15а

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 15. Дощечка эта попорчена и временем, и человеком. В некоторых местах текст прочесть невозможно. Но текст очень интересный, он говорит: Лицевая сторона» (пунктуация так! — О. Т.). В М текст разбит на несколько фрагментов, но только первый абзац повторен дважды: без разделения на слова и с разделением. Много орфографических разночтений; пометы в скобках внутри текста читаются только в М; в М перед первым словом текста читается: *се старь-*

граде; в Ж: *тамо стадоі*, в М: *тамо бендешь со стадіе*. Текст дощечки от-делен в М от последующей знаком абзаца, вставленным в текст черни-лами. В Ж после текста добавлено: «В 11 и 12 линиях концы дощечки от-щеплены, в 14-ой линии после „ог“ дырка, а конец линии стерт». В публи-кации эти дефекты отмечены, но в машинописи нет. Ср. (первое чтение — по Ж, второе — по М): *пра. . . е — праоце; небж. . . дышиа — небожедь ідышиа; огь. . . ьсте — огнищъсте; біа. . . — бяще*.

Дощечка 156

В Ж перед текстом указание: «Обратная сторона». Строки пронуме-рованы начиная с 15 по 27, тогда как обычно каждая сторона дощечки в Ж имеет свою нумерацию строк. В М текст начинается со слов: «о го-діе», в Ж они отсутствуют; примечаний, читающихся в М в скобках (в тек-сте), в Ж нет. Из существенных отличий отметим (первое чтение — по Ж, второе — по М): *щоурь — сльиех; все — рате; на маріцех — на облціех*; в М после слов: *абіе бендіте* читается отсутствующий в Ж текст: *отціе-ноі. . . ваше бендіе*; в Ж: *ошіе*, в М: *ошоіе і одіесны*. В Ж после текста ука-зание: «Концы 24, 25, 26 и 27 линий сколоты», и концы этих строк имеют отточия. В М не только восполнены отсутствующие буквы, но после слова *бржещет. . .*, которым заканчивается текст в Ж, добавлено: *о бзіех і та-кьво есте саме пред врзема*.

Дощечка 16

В Ж заголовка нет, а есть лишь указание: «Разбитый на слова текст дощечки № 16 (Влесова книга). Обратная сторона. Буква, заключенная в скобки, добавлена для смысла». Текст разбит на 10 строк. В М на со-ответствующем листе помещено фотовоспроизведение дощечки, затем машинописный текст дощечки без разбивки на слова, при этом строки машинописи точно совпадают с длиной строк фотографии. Затем тот же текст приводится с разбивкой на слова. Эта страница имеет характер черновика: с поправками, сделанными от руки. Тексты Ж и М расхо-дятся в орфографии, кроме того, расхождения следующие — в Ж: *бгу*, в М: *кіу*; в Ж: *імца меіа ж продшу*, в М: *неімц менж прдісісіа* и др.

Дощечка 8

а тако ста мерзе русы распре а оусобиція а жале ста меже оны а пощаше плакате а выріѣкате іма да не гряднемо за оны яко тамо ста бенде поген-бель наше а депщехомся до та поріа іакождіа не збуде од ны ніщо оспо-мыньмо о тѣ яко об оце ореі един род славене а поце (по оце?) о тріе сы-нове го (сынове его?) роздіеленцесе на триціу а тако ста о русколаніе а віенцьіе еже сен роздіелцесе на двы таботва об боросі ех якве бящете рострждена на двіе а тогдіе імахомь скоро десентѣ а пощо гряді грядя-щете а грендее оустроящете колибва імахомь сен діелящете до безкон-цця та борусь єдина мо(ж?)ащеть а не десѣнцє а то родце а родіци сен діельящесе а потщаше а то крато врг налзе на ны імамы бранітесе о рценъ а не жещете якова оце імате аще бо імате десентѣ краве а згінешечи од враг мала оущьчта іесь а пребодеші в родіе до конціа тва десѣнцѣ іма оутворіящети тысѣнцє онѣгды тые оглендіа краве водіаі по ступіех а ты крато рце словесы многая о родціех свех а почтіесе самодсебе выщіе пра-щуре а оре(а?) оце тото врдная твріаще не будехомь сме іма настенжете сиче бо сліда све не ідіемо

по галаррехіе збенде годе до полоунощіе а тамо ісчзніе (*здесь пропу-щена была при переписке фраза: і дтерех веде іу и после о ніхже не віхомь нісчо*) а бередіе ідыша до ны а ріекста намо іако вельме велька утснїеніа імаі од іаге якве поста на слїед іегунштїі а тако болоярь іема рціе пождї-ате а прешеде до нь а ходіе с пенты тьмы до нь нежданіе а біяі іагіе кіе бо рострще на ввспе страной яко влія женіе е а бере кравы еіе (*здесь про-пущено слово і говіадїа*) а дщеры юнаше а старьще побіе наскрсь мы сьміе русищїе іміяхомь грдїтесе походїу нашїу а држашцесе єдїн одна прїятесе до смертіе правіе на то еще помыньмо дорїе парцішьтего іже на ны оуто-щесе а побіе ны за нашїе роздіелїаны (*пропущено: и оусобиць*) то то бо

вріазіе ерек а аськ оусієста се на кренке наша а мрзящете намо до кроміетої сьме потоміцої родоу слвуне кі пріде до ілмаріціе а оусієднещесе до годіа і ту будіе тысѣнце ліатої потщаше на ної кълтове со желязва све а поткящія ны повратьщесе до заходоу суніе яква есьва тврдіе роука држіащія ної і того одріела до ізмщенія а страхої му навендіе на чріяслы го одтрце од земіе нашієіа а ілморштї на то глендієшіа не сен бранішасіа до цїєла (до цѣла?) а загыніе нищо сме на могощія то оувортіате іна іако ілме не хоціащете желіязва брате до ренкої сва а ні сен бранете од врѣх такова роді ізсхнеще імяшоуть або іа іної наслієндѣлы

грм грмоіщаеть в сврзіє сынїа а іміахомь ліетете на врїа іако ластице борзі а грьмавіє а та бенстрщї ієсе меца нова а роуська а мета імахомь днесе ініа абы ста стоупа скоуфыніа бола за ны а вшіяка бродщїє в оніє защезліє ста а енме наше краве тамо ходщете імоуть а нашіє родіціє жїте імоуть ібо колотве вчеренщїєіє соуте днесе варензе і грыціє (іже рієкома елане есь — *пропущенная фраза*) а тоіє ко не домыслієва сен до то соуте іхьва буднсе отроква ідеренще бранісе земіє русе а брань себіє а тоб іна не бендла на тыї крче а тоб то вразієма не недла сен охомытана а до воза правіаждєна ябы тенгла теї до камо хоцьашеть цужей владѣ а не бо то тої хошчащєшь іте сама

жалє велка (*пропущено: с карину*) тому кіє не дорозумієшеть словесы тає а грм ієму неб(є)стенъ абы пврг сен доліє а не воста вищїє владѣ наше єдієне есе хорс а перунь яро купалва лад а дажбо а колїжде купалва прїде ве вієнчіє кіє же взлежи на главіє го сетщєна од вієтвія злена а цвѣтіє а плды тен щас імієхомь далєціє о нієпріє а до русе скакашете о смрте нашіє не моіслихомь ста а жївот наше на полі єсь красєнь біє кроїдлієма матыре сва слва а жєщєть намо іте до сієщїє а махомь іте і нам ні до ні до ядьва бріащєна тукої смащєна неботь іміахомь спате на сырїє земіє а ясте трву зеленоу докудіє не бєнде русе волна і сьлна за тєє щасє колїбва

годь іде од полунощє ієрменрєх се отєєжє ієгунште а тако се пдоржє о она а сємє іміахомь два врїа на два конція земіє нашоїіа а та болорєв прєдо трудої велкє а усумнєсе ото ту матырь летшіа рєщє мо яко смієяї паднутє на ієгунштіа апервієіє а рострщїте ю а сен повртатїтєсе на годь а тыї тако дієящє розбіє ієгунштої а сє повієрте на годє тамо бо увржє соїєне ієрменрєхє а замртвє

Дощєчка 9а

о тої щас бя богумир муж слвої а імя трїє дщєрѣ а двїє соїні тоіє бо веїдьяща скуфе

до стєнпої а тамо живяї о травѣх по(о)тцє вѣщася и бояни бєзєслущьної а разумої

вхїцнє и тако а ту матє иєх іжє рѣщєна славуни про ова тврящї по-требю и рѣщѣ

ин до богумірстє сємьдєн мої а імам дїцѣрѣ сва овдате а внуча зрянтєи тако(в)

рѣщє а повозої упрєжє а ѣдє камєсва и прїѣдє до дуба стая в полі а оставїсє

нощє о вогніщє сєвє и вїдѣ вєщєрє мужи трїє на комонях до не стрє-моїстєщєна

рѣкста тоіє здравѣ буди а іщо іщєшє рєвѣндє іма богумир тугої сва а онї жє отвѣщяху яко сутє самє о походь да імуть жєної (*конец от-рывка А. Кура*)

отрывок № 2: обратїсє богумир на стєнпої сва а вєдє трїє мужи дщѣ-рѣм. . . отєсва трїє родої іщєдшє о славної бящї (*может — «ото сватрї родої?»*)

отрывок № 3: оту бо похєждяшуть дрєвляної крвщє а полянє яко пѣрѣва

дщєрє богуміру імѣно імай дрєва а дру(г)а скрѣва а трєтіа полѣва соїновє жє

богумиру имяце сва имѣноі сѣва и младце и русо тен о походяшуть северяноі а

русіе. . . (конец отрывка)

трие бо мужи бяста трие вѣсенце оутрие ополуднѣ а вшернаѣ. . . (конец отрывка 4)

отрывок пятый: утворисе роди тоіе о седмѣ рѣцѣх идѣже обитващехом заморья о край зелень

а камо скоти водяй древн(л)оіи сходу до карпенстѣа горе. . . (конец)

отрывок шестой: то бяща она лятоі пред тисенщ трие стоі за перманрѣху (конец)

(*отрывок седьмой:*) отѣцасе бя пря влика о брезѣх море годьстѣ а тамо праоце наکیدша

кургала о се камня бяла о под коя погребшиа боляри а вуце сва якове о сѣщѣ падыша. . . (конец).

Дощечка 9б

отрывок восьмой: придоця из крае зелена о морѣ годьско а тамо потощеша годѣ яква

намо путе преткавящя а тако се бящехом о земе теа о житнѣ наша (конец)

отрывок девятый: дотесва бяща оце наша о брѣзѣх море по рариецѣ асо влика трудноще

по нѣпра веще сва людия а скотиа на онѣ брѣг идѣща дону а тамо годе видяй

шедь до полудне а годьско море видяй а годе измещену противу себсе статься

зряй и тако нуждѣна сен бяте а про житню а живоітва сва (конец)

отрывок десятый: якожде негунште бяша по стопѣх оцеве а налесе на не людиа бяху

а скотиа беруця а тако род славенѣ тѣкшиа до земе индѣже суне в ноце спяшеть

акамо травы многа о луце туцна а рѣнце ренбоі пѣлнѣ на а камо никий неумре (конец)

отрывок одиннадцатый: годѣ бо бяща еща на зелень крае а малоу преди оце идущя (конец)

отрывок двенадцатый: раурьека есь влика и одѣляшыть ноі еде пна людюі (конец)

отрывок тринадцатый: а теще до море фасисте (конец)

отрывок четырнадцатый: ту бо муж роду беляру иде по ту страну раурьекоі а упрези тамо

синьсте идущя до фрянжец яко негуншти суге на острове своі а пожедяшут

госте да оберуть не (конец)

отрывок пятнадцатый: бя то за полустоі лятоі алдорѣху а несще древе она бя род беляров

соільнимѣ негуншти госте оденища се за муже беляру а рѣкоща яко да ему стребро

за то (конец)

отрывок шестнадцатый: а два комоне злата (конец)

отрывок семнадцатый: идяху индѣ а изтеще грозе негунсте а тако мимоидяху годѣм

якве суге такожде зуриве на прядьво и на нипероі а комонѣзе нех нѣсте

пощестен а дваще дане беряй тобо госте (остекунещаноі) текунещаноі он поврташя до земе синьсте а не приде

уж николибва

Дощечка 10

богумірубобозедаешутьблагыземнаяатемосменеимяхомсе. . . яконамобя инѣ. . . астарцеородіобережехомякокомонѣзеіжѣодшасыстарісугенаше

вученаімяхомразвесе. . . тобобящікомонѣзедолгышчасатіеогрьценезве
дцяастаедоконцякообенствемужете муждеодродньеимяхомдаватедопото
мьщѣіахаботіеправищитены. . . апобогумірубящаоріесосынысвааколи-
бва

іеунштевелікапрютѣящаоутвореніавелказемесеатакоидыщавонотуду
дорусенынібіяінъшасаіемосебратезаужьдятаенгнутедопредуанебодє
жещєноякосьмооствяхомземѣнашеаяахомініано(по?)дажєщутьякосьме
хомпрящєхомвлищѣосєбетобоурусіценєоставищєстєгрьціназемєвашюа
перыстєсеобоню. . . отєщасѣіарьщєбытєкромѣтєньюінызємеаднесєвожк
ядіщясєврзєнашянаньаіемосєпрящєтєовнучєнашіадаудржѣхомстєпє
нашяанєдахомзємєінам. . .

такє боімяхомінакєтворящєтєанєпалтєдубыопольсваніжсѣнѣтєпотѣх
ажятєжнюопєнєліякобоімяхомстєпєтравьніаскотіводящєтєбрегоущя
брегоущянаотєвразєх. . .

Дощєчка 11а

сєбоаящєтє первіє трігльву поклянящєтєсє іахом а і тму(тому?) влікоу
слву поящє хом хваліхом ісварга діда бжіа іакождє тєно єсє родоу божь-
ску нщєльніко а всєнску рдоу студиц вєщєн яковво тєщѣ в лєтѣ од кроіне
сва а возмє нїколє жє нє вєзмрє атоіа водє живєнцє піущє жівихомсіа
доконєнєпрєідєхом якождє свє ко нєму убєндєхом до лущє єгоієх раяй-
стїєх а і бгу пернєві грмоврзєцу а бгу прє а борєніа орцѣхом жівєнта
явлєныа нєпрєстєватє коліє врщатє а кій ны вєндє стєзєоу правоу до
браніє а до трізнєнє вліка о вся павщїа яквє жє ідоут вє жівєнтє вѣщїє
по пълку прунюіу а бгу свєтовідїу слву рцѣхом сє бо ста бг правіє а
явіє а тому поієма пєсынієма яко свт єсє а чрєз єнє відяхом свієт зря-
щєтє а явє боітє а и тоі насє навіє убрєжєщєт а тму хвалу пїємо

пѣєхом плясєщєтє му а взоівахом бгу нашїєму якождє тоі зємє слонцє
сунє нашїа а здїєздїа дрєзац а свт крїєпцѣ твоящєтє слав свієтовідїєвє
влку слва бгу нашїєму то бо скрѣбєцєтє сєрдїє нашїє а сє смє хом одркє-
хом сєн одо злыа дѣяня нашїа а добру тєцєхом стє

сє бо отрцє пущєніємо обыймєсє а рѣщєтє сє утвоярїщє сє бонь віє-
дѣтє оумє рьзтргнєщєпї о пощїйстє сє ботє уміємо сє бо таїна вліка єсє
якождє ісврг пєруно єсє а свєтовєнд тьє двє єсєва одѣржєны о сврзі
а обєполы я бієлобг а црнѣбг сєн пєроутє сє і тьє ісврг држєщєтє абьє
онє свнту нєобытѣ пѣврзєщєну по тьє обєсва хѣрс вльє стрѣб дрєжєтє
сє позань вышєнь лєлє лієтїц

Дощєчка 11б

радєгщ колєндє а крышєнь и сє отвє удрзєц сывый ярѣ а дождбо сє бо
і ны сутє бієлоярє ладє коупало сѣниц житнєц вѣнїц зрнїц овсѣнїц
просїц студєц лєдїц а лютєц і потє птїщєц звєрєнц мїлїц доздєц
плдєц ягондєц ішєлїц трѣстїц клєнчїц єзєрєнц вїєтрїц сломїц грї-
бїц ловїц бєсїєдїц снїєзїц стрєнїц свєнтїц радїц свїєтїц крвїц
крєсїц травїц стєблїц а засєсоутє родїц маслїєнц живїц вїєдїц
лїствїц квїєтїц бодїц звєздїц грмїц сѣмїц лїпєц рыбїц брє-
зїц зєлїнц горїц стрєдїц спєсїц лїстєвєврзїц мьслїц гостїц
ратїц стрєнїц чурц рѣдїц а тубо освє огнєбг сємь о рєгєлї овщя
ярє брзє роздєно о щїстѣ а то соутє трєгльвы обцїа а сє свє онїєодє а туждє
отрощє одєвѣрзєщєпї вратє онїа а вєйдєшї вонь то бо єсє красїєн рєй
славьсєк я тамє рєрїєка тєнцє якова одѣлящєщєтѣ сврѣгу одо явє я чєн-
лєбг утцє днє нашїа а рєщєтє бѣговї чєнєла свє а боітє днє сврзєнїу нїжє
ботє нощє а оусноутє тьбо сє єсє я вск ясый єстє во днє бжѣстїєм а вносцє
нїкїй єсѣ інождє бг дїд дуб сноп нашѣ слва бгу пєрунє огнєкудру іжє
стрѣліє нє врзі вьрзє а вєрна прєдвєдє во стьзѣ понєвїждє єсє тоіє вьїнм
шєстѣ соуд а іако злтроун млєств вєспрвдїн єст

Дощєчка 12

іаг *пємєткє*

ащє сурї сїашєтї пєомє хвлу бгом а огнїщю пєрунїу іжє єсѣ рѣком

потіатиц на врзі а рцемо вліка слву оцѣм ншим дѣдом іакові соуते бе сврзе прцемо тако тріще а ідемо стд нших ведмо іа на трвіе к-олібо весті іа на інь ступе ідемо їсті по друозе хвлу бзем возн-сіаще слву пѣахом а тако доплдне а рцемо слву вліку хрсу зльтр-ої коло вртіащу а суріану піемо а тажде до вщере а по вщере колі бо ожде огниці слъжена заждіемо а слву вщерніу пїемо дажбу

нашої

іже реком ес праді наше іецоімосі а очісте боіті а мовлена творіа ше ідемо до сноі а тамо вліка необіась ноі. . . (конец)

Дощечка 13

се бо умная ізверзец хоробрѣ оукрепе а тые ідше до суне всходяще обапола ріеку зряцеі тамо сѣдша іако амтресваслва ржеце а та обасва крідлема освяжде она і такожде брящеше земе туіу а бранете оніу о да-суне а гунште якожде готіем обрацете стрела сва а меце отоцена

Дощечка 15а

се старьграде понехще ідъшіа до ілмерезера і тамо утворѣй грд інь новь і тамо пребендіехом і ту свргы первіе пращуремо ліхом серді ро-женіець крынь е препросихом і то дубо крень хллеб нашъ свргі же тврѣй (может этот стих надо читать — нашъ сврг іже тврѣй?) свент бг есе свенту і бг прве і іаве і наве се бо імяхом о ны во іству і се ествѣа нашіе прѣорящеть сылы потѣеместе і блгу венде

іакожде праоцы об енде тврѣй осемьведіа жртвы о комоніе біеле і ызыдощѣна одь крае седьмерецштїа о горе ірштїа і загѣгріа обентѣшіа віек і такова понехщѣша іде на двоеріеце і рѣзбіае оты комоньством своіею і теще до земіе сірштїе і тамо ста і пождіе ідъща гороіма влкїма і сеіезіема і леды а отеце до стенпоі і тамо бендець состадіе свої (повидимому «свої» надо читать «свы») и скуфе біа (часто «я» изображено в дощечках как «іа»)

се прѣва праве одрщена оце нашіе праоце дръжящіа она ве пріе влі-цеіе і сылы дасть отрщете врзе небожедъ ідъшіа о пріе теіе до горіа кар-пеньстїе і тамо ріаще оцѣлы пенты кніезы і грді і селы огнищѣсте і трзі влікеа і потїестненоі бяще

Дощечка 15б

о годіе кѣа се буціе до зходжіна суніе (вероятно надо читать — заходжіна суне — захождениа солнца) і отуде ідъ до суніе (вероятно на восток!) до ніепрарїка і ясьмо тамо кѣе оутврждень грд іаке обыте-ваце слвне рді іне і тамо сен оселещесе і огнище тврѣе дубу і сѣнпоу якевь есе сврг пращоурь наше і се крать наліезе на не врг новь осзесце іжъ крве слвнѣх пїяйщъ і се рате сва устрмі кѣе нане і зряйці ве сврзе вое тыа перуньште вое іжде се врьгоща на не і потрщїае сылу іее і доньге ртсрще покажете заде онѣа і се племено онезѣва наліезе іно нане і сіе-щїа бя влка о пхїждено я до послїедь і нашіе рате зряйе то ріекста і бзе нашіе жденоутъ врзе нашіе

себѣте воішень грїадеть на облціех до ноі і рщеть діте грїадетесе градъ вашъ і крїепїесте іе абїе бендіте отціеноі овїесма інѣа врзе і борба ваше бендіе зура і крїпка і то сварг мене посплетъ довы се ботѣе іматїе сылы небесніа ошоїе і одїесны вашїа і такожде рціех о воі небржещете о бзіех і такъво есте саме пред врзема

Дощечка 16

влескнїгу сіу птщемо кіу ншемо у кіе ко есте прїбезїца сіла во ноі врмѣноі бя менж якоі бя блга дблѣ іже рщен бящ отцъ врсї а то імщ жену і два дщере імаста она сктїа краве і многа овноі с она і бя тоі во стоушѣх а оні гд неімщ менж продїсіса так моля бзіа коі рді згове не се прѣшше а джбо (т. е. дажбо) услоїша млбоу ту а помлше даящму і змленоі іако вя ожеша оїтая се бо гренде мезе ноі а імемо врже-тесе се боя снатщемо ту бг влесо теше неся сему (се му) гредехом се на імемо до бзе наша і тому рцемо хвлу донде благслвен вождоі ноінѣ а

прсне овокоіа до векоі рщено есе окудѣсноікоі а те пршендше ис оврцетсе (обрцетсе)

Дощечка 17а

В Ж текст озаглавлен: «Дощечка № 17 (связка дощечек). Первая». Текст разбит на нумерованные строки. Указаний на дефекты текста нет. Существенные разночтения следующие (первое чтение — по Ж; второе — по М): *до земе ілмерсте а тако — до земе ільемерсте адунае а тако; внущец кіже — внущец кісек* (личное имя. — О. Г.) *кіже; с кіева земе — сківске земе*. В М текст дощечек 17а, 17б и 17в отпечатан без разграничения, раздел произведен путем вставки чернилами знаков абзаца. Дощечка 17а опубликована также С. Лесным в его издании «Влесова книга», где обозначена как дощечка Д6 аверс. Текст у Лесного в этой и в других опубликованных им дощечках совпадает с Ж и отличается от М, что позволяет видеть оригинал его публикации в публикациях «Жар-птицы». Однако нужно учесть, что С. Лесной публиковал также дощечки, которые в Ж не публиковались: дощечки 1 (аверс и реверс), 2 (аверс и реверс) и 3 (аверс и реверс), которые соответствуют тексту М. Это дает основание полагать, что его оригиналом мог быть и текст, подготовленный для печати в Ж, но не опубликованный там в связи с прекращением выхода журнала. Продолжив сравнение публикаций Лесного с дощечками 17 и 18 (опубликованными в Ж), мы увидим, что концы строк в обеих публикациях совпадают, хотя словораздел у Лесного иной и более правильный, чем в Ж.

Дощечка 17б

В Ж перед текстом указание: «Обратная сторона». Принципы публикации те же, что и в предыдущей дощечке. Существенных смысловых отличий между Ж и М нет. Дощечка опубликована у Лесного под № 6 реверс.

Дощечка 17в

В Ж перед текстом указание: «Вторая. Лицевая сторона». Из существенных разночтений укажем: в М дощечка начинается словами *іакожде тако ріех оно*, отсутствующими в Ж; в М после слова *огнь* добавлено *вращескь*. Дощечка опубликована у Лесного под № Д7 аверс.

Дощечка 18а

В Ж дощечка озаглавлена: «Дощечка № 18. Лицевая сторона». Из отличий М и Ж отметим — в Ж: *се бо . . . іноі*, в М: *се бо ях іны*. Дощечка опубликована С. Лесным под № 8 аверс. Перед текстом примечание: «текст не имеет начала», отсутствующее в Ж.

Дощечка 18б

В Ж указано: «Обратная сторона». Из отличий отметим — в Ж: *распре загодіу*, в М: *распре о битисе загодіу*. Дощечка опубликована Лесным под № 8 реверс.

Дощечка 20

В Ж дощечка озаглавлена: «Дощечка № 20. Эта дощечка фактически есть собрание ряда отрывков текста, списанных с разных обломков, найденных в мусоре и кучах полусожженных бумаг, книг, манускриптов и прочих документов, собранных вестовым полк. Изенбека Игнатием Кошелевым.

Все эти обломки частью раздавлены, частью отколоты от других дощечек, а частью являются остатками от сторевших дощечек.

Тексты были переписаны только те, которые можно было разобрать. Они пронумерованы не по смыслу, а по порядку».

Ниже текст публикуется по Ж с сохранением всех особенностей. В М текст не сохранился.

Дощечка 24а

В Ж озаглавлена: «Дощечка № 24 (серия дощечек)». В Ж текст слитный, в М — разделен на слова. В Ж после слова *імахом* примечание: «несколько слов прочесть невозможно»; в М после того же слова много-

гочие, дальнейший текст с нового абзаца. Существенных различий смыслового характера между М и Ж нет, но орфографические отличия многочисленны: вместо *ia, oi* в Ж, в М — *я и ы*. Дощечка опубликована Лесным под № 4 аверс; в отличие от Ж текст разделен на слова, но словоделение не совпадает с М.

Дощечка 24б

В Ж на первой строке примечание: «На обороте». В Ж текст слитный, в М — разделенный на слова. В Ж после слов «*дребендіехомьолоі*» указано: «испорчен текст», в М в этом случае — многоточие. В Ж текст заканчивается многоточием и указанием: «текст испорчен», в М никаких помет нет. Дощечка опубликована Лесным под № 4 реверс, текст в ней разделен на слова, палеографические примечания совпадают.

Дощечка 24в

В Ж перед текстом указание: «Дощечка вторая». В Ж после слов *овразе и одоноі* знаки лакуны и пометы «текст испорчен», в М в первом случае помет нет, но последующий текст продолжается с новой строки, во втором случае также поставлен знак лакуны. В Ж после слов *перуньково* помета «буква испорчена» и далее: *цттенства*; в М: *перуньково коващенства*. Дощечка опубликована Лесным под № 5 аверс; текст разделен на слова, палеографические примечания совпадают.

Дощечка 24г

В Ж перед текстом указание: «На обороте». Смысловых различий между текстами М и Ж нет. Дощечка опубликована Лесным под № 5 реверс, текст разделен на слова.

Дощечка 27

В М этот текст не сохранился. В Ж дощечка озаглавлена: «Сборная дощечка № 27 (Готская). Дощечка эта собрана из обломков и осколков многих дощечек, найденных и подобранных вестовым полковника Изенбека. Названа она Готской потому, что в текстах этих обломков и осколков упоминаются готы. Тексты». Текст дощечки воспроизводим по Ж. Отметим, что фрагмент 5 текстуально близок к дощечке 6д, фрагмент 11 — к дощечке 5б, а фрагмент 12 — к дощечке 8. После текста дощечки подпись: «А. Кур».

Дощечка 17а

исе бяцете кнъзеве славну со братаре му скивьу асе пре весте вьлкіе на вьстенце ісе ітоі рещете идемо до земе ільмерсте адунае п тако іещете ібьстаресна све оставе остраце і иломере осе теце на полунощце ітамо све гьрд славень утврже асе братего скфе у морже бяцете ісе бьстаре име сна све венде и поне сітце бяще внущец кісек кіже владец бящ ступе полудене і крве многа ітамо іесоі і отва бяще пре вьлка засете і зурете на обаполе оде данаіу до горе русище ідо хопе карпенсте ітамо ряцете се бо утвре коле і бендешете опрец за не ітакожде врзем упоре творяе осе уразе оне и одстрще одсе ісе родем отомо рещете и веще созве едино творяцете земе нашіу а тако стояте земе теіе пенте стоі лете ісе засе отворе межде русище усобице і вьрждяцете сен ове і соілоу стратете імяцете ове о субое ібезьяждене све ітакожде придете врзе на оце нашіе о полудене ісе стрщете сківске земе о побереже морженсте и ступоі ісе тещіяху ове на полунице і сряцете сфряце о тожде ідаяху помощена врзе ісе скофіа оцентщесе і сразсете со вьрзе осоілоу і потлце оноі і се овоі бяще іегуноі попрве до русе ступице і тоіе крате одестрщене бяще то іміяхомь за знаце якожде іміяхомь і ноіни творите ісе бя имате

Дощечка 17б

оте врце себто стоупноі хорпе хранете іміяхомь яко оце нашіе а праоце иже хьрпяцете імаше о све стоупе ісе траве све і кветень хранете уміеща якожде крвь сове ліяху осебо колуне нашіу оставе врзіем і та голуне колем бяще о та вьрзіем тіжщце опрсте ста ісе грде нашіе клоум ставете іміяхомь якожде оце нашіе іакове острце прящесе о земе на всек окрокоі

і до поуде спаднеще і лібате іу і тамо земржете іміяе і наспоте не ідеще воежде камо грєндете сен тоі дєне ідеже не імахомь онежде утулоу ісе рцехомь ото яко оце нашіє і се борехомь і колібва порждєне біяхомь се пероунец приде до ноі і тоіє повєнде ноі ісе коліко іє праху на земе і такожде іє ото вое сварзенце оноі помождене бендешете рате идящете одоблакоі до земе ісе діде наше дажбо о щеле іхьва і коліжде тоіє не оборящете сіць і моі не осоме а то доцеле неможашете боіте ісе рцехомь молоітбу о бзем нашієм абоі овоі намо поспещете до помождене і дате витеждене на врзе могоще

іщо сьме о тем якожде земе нашіа утлцєна іє спатнієма ногоі вражденстве і тько зрцехомь на то я бендешехомь коі околоі све і не теццехомь на оноі і птецємо акоіноу до дресте ієх і не вьртєхомь іє о ранієх врадженстєх і не оубієхомь оне ієжде наноі налезще ото рцехомь на воі

Дощечка 17в

іакожде тако рієх оно кісек на люде све за щасє нацднєсте на овіє і тоіє омьрзєщєсе о вразєх і токъще на оноі і потлцщє іє се іміяхомь знак тоіє і моцщєностє інемьгощєхом до іяввє дате овоі себто боі слабостщє ісе іміяхомь соілоу ісьме мнозіє і вразє несоутє толкоі мнозіє якосьме ісьме русіцє і вразіє несоутє оноі а камо іє врждєна крєвь нашіє тамо іє земе нашіє ісе вразі вьдіяшутє ісе оноі сен старашутєсе ісе старощє іє марна будете іакожде ове біящя о старє щасє опієх нашієх

рєщєхомь ієще словоі тоіє назпамєнтє абоіхомь не ієдіноі одо тієслове не оутратєтє і рцехомь братрем нашієм отакожде

се соіла божстіє бендешете на воі іту овінтєзєтє врзє вашіє до концє іже хщєщєтє земе вашіє такожде врзєтє моу до оустє пьлніє атє полока ону до дрстє све а не рщє простіє нїже сльвоі све

будете соіне све бгоує ісоіла іхьва перебендешете не воі до концє

неіміяхомь ане щєрвє нашіє насолтєтє хлієбєм себто пожден на огнь вражєскь і кравіє нашіє скутє трпящєтє тугу такожде ісе якожде моі ісе акоіне наше харалужнє одрждєхомь одє полоудєне борзіє а бедієхомь соілноі вщє врзє нашіє

Дощечка 18а

себто зрящєтє обєсва да имєтє птыцю туіу нашєлє вашєм ата бєнде воі до вытєженстє надо врзє се бо ях іны сва а таможде сен одєржєщєт іту красоущєсє прєд ны а влєцє свієтамє до сєнє ітаква бящєтє во інь щасо яко руштє ідящє со вєндєма і тьє хотьє унєстє бозє свь до морє і тамо угнієздєсєша ісе граді а пмоліа і бястщє таможде многа зодьща яко соутє боганстє іта пмоліа украсєны соутє злєтємі сьрбрем імногая осє дрвєнє бзє поцтяшє удьщєтє укуси іта осє вієдома іным и такожде тьа зрящєщє а задєща натоа іпєрєщєшіа овь ітаможде неімящи родіцє нашіє покоетєсє орабі ходящєшє дотє а трзящєшє на трзєщєх о богьствы та ітаможде оусєдшє отрцє одєрєнє дащєісє іта земе повієда єщє мрзьтє прє і зльа оужіє себто моі одєндєца о горєх карпєньстєх докьа ітамо бьяхомь такожде вряждєнє о злєх язєцєх сє бо пояхомь яко сьмоі русє о славнєх днєх сєх а іміємо спєвоі тьа одоцє нєшіє о краснієм жітбє во ступіах а о славіє оцєв себо вієводо бобрієцє вєдштєі русє до голынє по смртє обрятщь чин пероунь і хрїябрє гортінствє то незапомыньмо овєждє аякожде єсьме сыні оцєв нашєх да імїємо любвє до памьатє ієх а рцєхомь оне якожде бящє онь сылоу нашєу а сыла та идє до ны од ієх жніу лє вьніємо а лє вієну тягнєхомь рцієхомь єсьме

Дощечка 18б

отієх якові гобзяхуть о ны і сє неімяхомь молбїтцє і ряхомь отва опрє студніє а родніці ідеже вода жівя тєцє ітамо волба іє і влці хщєнє не ходящєт о тєа сє олдорєху щасє воспонїньмо ітєсє сє зва жрвєць яква неієрадєхомь обзтєпєн єсь а словєсо нєдржєщєтє і красєнє нашіа бєрє нагло а хитща я іта овєздєва мєждє ны распрє о бїтїсє загодіу іто пжєжїхомь а бьстє погоді а тьа вєцє правїхомьсє одроды и кнєзє и сє кнїаз борьвлєнь яковь ждє оборє єланє у брєнгы морстї опрє ідьмо на зажєнть тоу ітамо

рїяхом скотїа п скуфе дїяхом попасете скотїа во степех себто буде оны ітаква грецьколле седнешїя поновїе і грендіща грды і злобїа се наны отем щасїе ідяхом проще до полнощїе а тамо быхом двасты лєнта ітамо съме іесе суоте одцас теїех до нынѣа іднесе іміахом іна кнїазе борьвленїа правнуче о дяды свео ітоє реще ідящете до полоудне на грецьлане грець бо междуо еланеоу племе себетно а трзе іміяй о ны в стпїєх о скоть нашоу а хоцїа берате она задаре іто іміахом она стрщете оновїе до морїа а гонїете до сва країе якожде руська земе іесе а руська крєв ота земе сен лїящешете до поде іта пїяще крєвь нашїу наны надежете іма бенте і ту бранїхомь о воїа дне іакову тремехом

Дошечка 20

1. . . . ро посве такоже ідце птоїціу комоньствої ставїашїа а врзе туїу кроїд.ма сакроваста а главоу бїаїзні. . .
2. щастѣ біаша тоїе комоньче а ум істыагнув обрѣзаща ренді сѣще а то ві едша колем пару. . .
3. . . . ехом такождє деїате абої хоцште (м. б. хош сте) досталве побїедої н. . .
4. о нѣжїащете ова іако сва імєхом а ту бо дне жрїахом іако овща біє гоу ца пред н. . .
5. . . . ства скуфе а сурьме родїце десент сет лїатої скотїа пасѣхом а кмете роєм а грьце наше жїтва обереста а мене на сва доїба благоденте а. . .
6. во влєсо наушїаї земе раїатї пращурї такождє деїа. . .
7. . . . тому врєзмо догнїца трвої а клєчві влєса славїтї. . .
8. трїкратє русь погнєбшїа встане. . .
9. ієгунште доцѣлєсєща ної од іньске отрещете а ноїн. . . здѣ сеї. . .
10. . . . ко востате іма се кратє. . .
11. тако стара прїа ознїкнє а тако іміахом трават. . .
12. многаїа племої ідѣшїа до степної нашї. . .
13. од стрѣлої не відїаї сумє . . . русь єсь єдїн. . .
14. вопїащете до сварзе' о помоце бжьск. . .
15. грїахате мєшчїої не слєнхате гласої. . . іа. . . к. . .
16. а не стане ієдїн ден. . .
17. іспрїагоша оцє соїл. . . ва овщєк мї. . .
18. рѣщєху оної дѣтем безте до куще а та. . .
19. . . . ако бодє злаїа щас. . . по. . . а
20. . . . ерва пощїахом градї окренїате акромѣх бо тої не іміахом. . .

пот. . .

21. . . . стужь не поїмеїмо по. . .
22. а ту впару на прде а сеї верже на о. . . н. . . а. . .
23. ту бо слва влєка а ту вѣщїаїашє матоїрѣва кроїдлєма біашь . . . ко
24. тако врєзї тѣскоша од ної. . . оїє мужї сутє простє. . . а. лвої че гобзїащ утѣсїа г. . . іа. . .

Дошечка 24а

все грядеть сь силы многая дежбо о помоце людем свеїем ітако страхи неїмь понежды дrevле яко новы о ної се пєщїйсте тые і ряхом о нїем якожде хоцеть ісе ждїєхом по свїє дне о тоїем яко іміахомь. . .

се бо воронзєнєць бя мїєсто о яковїє усилїє ше годє а русє се бієте і то гредо бя мало а такождє по прїє тое сожегнєнто і прах і пупєлы тѣя вієтрїєма рострщєны обасваполы і мїєсто сѣє оставлїєно небожь земїє тая руска іє ісе не озєрещетєсе о нїє а не забудєщете іу тамбо крв оцы нашїєх сен лїящє і такмо семы о правїє грондїєхомь ото се о ворєнзєнцїє слава тїєкошєть по русїєм ітѣїє сва розє імуты ящєте осїєм і сылы імате на конєщы сва одєрзєте іа о русє огыє бо сїє о рєнгы і руга імяшуть дате о конєнзы о све і огнєнъчы слұзы отѣя іміахомь држєте се ще ругу особїу да імуты ядѣ і пытву за щасїє свѣа до смрте і слождїєхоуть ны се бо многїа слєнжєще косты свѣа оболонїє якожде за щасє мєзєнмїру тако антїєсьме іміахомь уцту і славоу поїущє бозем і такъвы славїє сьме рщє-

ніе ніколижъде просіаще ніжіе слву рціехомъ себоте молынъ твріаще
омыіехомъсе тіелесы нашіа і рціехомъ слву такожъде

Дощечка 24б

піймо суре пытвоу о славоу ту пентекраты дено і огницы узгнехомъ
о доубы і тако снопа влеціемо а рціемо хвлу оне ісьме дажъбовы влуще
і несміехомъ нехатіе славы нашеа за віепы се бо антїе бяхомъ поруско-
лані і дрїевле бяхомъ русе а пребендъехомъ оны. . .се о волынъ іде опре-
дех і бые врзе яко хоробрїа есе і та волынъе первыще родо есе і се осе-
ренъце се овъа і антїе мезенміру одержещеть побїеды о годіе і рострше-
шеть на обы і се по ніех текоста егуны о крве славныхъ жадыащесе і та
борба зурїва бя і се годе со обратишїа со егунъшты і с нема на оде нашїе
налїезе і бысте розбіена і ознипенїа себъте ідышїа обрї на кнензе і забье
гої ісе сыне морїа одыдіе од русе се бзе русы не брящешуть жртывы людъ-
скеа ніжіе жївотнїа едїніе плодіа овошце квїетъа зрна млеко суре пїтноу
о травїех озбрадженоу і меды ніколижъде жївіу птыціу ане ренбы ісе врязе
і еланште бозм даяшуть жртве ініу і страшноу чоловіешцоу і то неїмахом
діяте яко съме дажъбове влуще і ніємахом кращете за іне стопы чїузема

Дощечка 24в

се жртъва нашїа іе мед? суре о девенте сылы і щале удїяня і на сурї
ставїена трїе дні а по тіех скренз вълну цїждена и та бендешеть наше
жртва бзем правїем якве соуте наше праоще ібосе одеїдохомъ ото дажъба
і стахомъ славні о славенте бозе нашїе ніколижды просяхомъ ні молихомъ
о благы сва себо бозе рекохуть намо ходите до русе а ніколижде о вразе

матерсва слва поящеть ної спїевате вытежнестве на вразе і тому віерї-
хомъ яко слово іе о птыціе вышнїе о сварзе поростїе летїашете одо ної. . .

се бо конензе нашїе ізбрїащехомъ да бендетъ власте іех о ної пецитесе
їда прейде враг за кромой нашїа а крометьщете не бендетъ іако зоврате
їе само перунько і то сноп знаеяе яко сме молихомъ славу і ніколижде
просяще о іно іколе не потребовахомъ о жївотїе наохїбна се бо зрящете
оде нашїе ореа до облакы ходящете всхїцена бяща і всхїцена сылоу до
перунькове коващтенства і зряї тамооре яко перунько коваще менцы
на врагы і коваще реще тому се стрїелы а менце імяхомъ на вое тыа і не
смешеще вен бояте іех яко знїцоу іех до пудїе і кмота іех бенде умїеша-
нїа до персте блїже яко земе обагны звїерем і бендяшуть оны яко прасете
умазане од брєнїа і смраде свы понєсящуть о слїеде сва і тамо рєчено
бенде о оны яко смрадны прасеты и свнїе се бор ріекца перунько кова-
щеть менцы і ореу то реще і тоє оре повенде отец нашїем і такова бя наше
борьба за житвоу і витеженства многа і вієкы назады а днесе віерїхомъ
то небе тако

Дощечка 24г

їдяхъ оде тіверсе і до сынїе море а сурєвже до вы і рекохъ вамо іако
же віедїехомъ само о то ізе старїа земе нашїа споленства антїева і тако же
їесте за многыа крве літеа по ніє руса будешеть іако руду ліахомъ а тако
в жьжєнь іу доконце і будеть ото земе нашїа славєны племены і роды
се бо славіхомъ бозе ніколї же просяще ле же славіща сылоу іех і тако же
велїчахомъ пращурїа нашїего сврга кіе бя бѣ а пребенде вожды о ної
о вієк вієку до концїа

Дощечка 27

1. . . . ітва ініа до полноще. . . аб. . . годї. . .
2. . . . жїтва ін. . . Алдорѣхова ніктоже ідіаї. . . к
3. . . . о.о наступоїціу іе коне роту. . нуча іе боурѣху. . т.
4. е. . міахом рѣщєш. . т.х. .

олїар іакової на годъ ідъ. . .

5. и болїаре сегенїа іже убїв соїна ієрменрѣха а отрка гуларѣха
ранїв іа. . ої. . .

6. . . лдорѣху дане діахом од то.

. . . а іміахом даїащєт. . два стої то. . . .

7. . . . щас ієрменрєху іде годъ до полунощъ а прїде на ної а пороби

- . . .ане бріаще а отркъва імахом тенжете то бо злаіа твѣріаі а та
 русе паде а врзе естваша на ноі влацевої а то трваща сен. .
 ъ ліатоі а зѣтрехом сен а отѣрокваста щасе отрчех. .
 . . .асенще русе вольної а жівехом так. . .
 ібва русоі възпріаще овер. . .
 жа годь туі. . .
8. . . .е боте огржіаху земе руськолане а обошаху н. . .
 мнозіа а то тещаша оце до лѣсоі у врозенце а ураз. . .
 на годь всеіа соілон и рострщете іу біащ. . .
9. . . .ва іста біаша за щес конорѣху скоідва ітце алдорѣх а праправ
 це готорѣх се бо іесь прадо іерменрѣху. . .
 . . .іак. .п. .
10. . . .ѣша. .а. .по тѣ (*отрывок очень попорчен*). .адѣ окарѣща а отб. . .
11. оі ліатоі біащі тамо годе іерменрѣхе а се злобіащоі на ноі а ту
 біаша уборце вліка а годе біа потсніана а од трцна до донце а до
 не а іерменрех піаі віна ліубоі братре степозе воіавенде нашої
 а тако се уборжешети сіа біа живут нов. . .
12. . .ен щасе колебва годь іде на ноісе іерменрех со егунште а тако се
 пдорже она а сме іміахом два вразі на два конція земе нашіа а та
 болорев предо трудоі влке ото ту матоірьсва летшіа рещемо іако
 см-
 еіаі паднуте на егунштія оперве а рострещіте іу а сен повратітесе
 на годь там бо увржі соіне іерменрехе а замертве оціа а ту гураік
13. друг наш тако піаі крове а віноі а подле таіа за єдіно ліато шед
 мкцем на ноі а тократь болорев жек о іжденеті годе а тако удеіа о
 дрщене стоаіміахом чесва та урощенте добростенте до главе сва іа-
 ко хом на тоі ста боріа до живіат нашех железва оце нашех іако
 кол-
 о а комоніа еста соіла нашіа то бо даіхом ста інема іако ста глут
 . . . (*сколото*)

Дощечка 35а

Опубликована только Лесным под № 1 аверс. Основные отличия от М (первое чтение — по публикации): *сва словесоі — сва імяхом словесы; сва до іні — сва до ініа; теі старшче — теі іесь стѣршче; тоіе і оселіа — тые градіе и оселіа; сѣдешети — сѣдешеться; одомзешеть — одомзесешеть*. Строки в публикации С. Лесного существенно различаются по длине, имитируя как бы деление на строки в оригинале, но с делением на строки в М не совпадают.

Дощечка 35б

Опубликована только Лесным под № 1 реверс. Текстуальные отличия от М незначительны. У Лесного после слова *мещ* помета: «букву прочесть нельзя», в М — *меще*. Текст в публикации заканчивается многоточием. В М текст расчленен на три фрагмента, но границы их не совпадают с членением на строки у Лесного; там же строки в двух случаях значительно короче остальных, но концы их не совпадают со строками в М.

Дощечка 36а

Опубликована только Лесным под № 2 аверс. Основные отличия от М (первое чтение — по публикации): *творіаше (ряд букв прочесть нельзя) велкоу — творяще держевъ велкоу; пентоіріещце і кильбова — пентъріещце і семеріещце кильбова*. У Лесного текст кончается словами *строіашуть іні*, в М далее читается фрагмент *се бо ореотець . . . внушатіе бже*. У Лесного этот фрагмент читается в начале следующей дощечки.

Дощечка 36б

Опубликована только Лесным под № 2 реверс. Из различий с М отметим лишь пропуск у Лесного слова *соін* в словосочетании *біащ соін лебедянь*. И у Лесного, и в М после слова *велко* стоит вопросительный знак.

Дощечка 37а

Опубликована только Лесным под № 3 аверс. Из различий с М отметим лишь пропуск слова *еіе* у Лесного.

Дощечка 37б

Опубликована только С. Лесным под № 3 реверс. В публикации сравнительно с М пропущено слово *одржете* после слова *хлябі*. Еще раз подчеркнем, что во всех случаях деление на абзацы в М и деление на строки у Лесного не совпадают.

Дощечка 35а

се оубо собъство нашіе прещіноу бя якове сва імяхом словесы обліцена дѣяе а і тамо рыцѣхом воіістину блгая о рдем нашем да не лждехом оты а істову рцѣхом оніа опрве бане наше повіаждехомо а кнезі ізьбріа оіе іменнатеи бо кіська тое і отеі венде родіце оступіех со скутіа сва дополудене ітамо ідеже суре сящешете пребоі і пришедь оне оцореі і то доне рще обасы імяхом децкоі і меже і жена а старще імяхом борнїте од вразем ітакво рещехом іжъ племено іе і дахомъ овна сва а скутіа донь і будяхомъ племено іедіно се бозе натщуть намь і зряхомъ добліа дондежь віецы о віецых околице яхуть поща бо теі рещашете хоібо іедіне такожьє і ино рещеть іто опореі одведе стіады сва ілюды одоне а венде овьа подалежь і рще тамо уздобіехом градъ ітоє голыне бендешеть ?яква іе глоа ступа і лієсы і кіськоіде проще і себоть венде людъ сва до ініа да не смешаете со людьва оцореа се теі ієсь старщче і тако сотьвряць оземе тые градіе и оселіа ітакво кіська одешедь со людъ а утворяй земе іноу і тамо сѣдешеться ітакво одцеліе одомзесешеть оте обаве і тако ряхомъ бендеще ціуже онь ініу вште жытыва і сылы імяе непрце онь друзеа і бьяш кісько теі слвень і людьва ореоце слвна якожде слва претеще іхьа а поле значе іхьва яко стріеле а меще знаієть

Дощечка 35б

собъ те преіде ізве до краіа ієго і поща скутіа оберещете ісе кісько налієзе нане опрве ождене і одва бящъ ожденень само і людьва бящеть гряхомъ покрьме стате і ядьца мнозіа ошесы а людьве поврзете од меще і се глаголящъ ореоце яко мртве ущерніена гряхома і тые погряхоуть радощема свема і ядь пдерзей себьто омрзещесе серьце ореово а рієще родіцема подержете кіська і людъ ієу іта комоніа сedyлащете взя се вреще на ієзе і бяца по неі якожь растрщені соуте іто мяхомъ віедете до ісьва імяхомъ сылоу докоуіа неінь не можашете одержете поі

ты бо ты стєппе неодевзячехомъ обова іакожде руште соуте а себе-слву імяхомо ізрщєноу одврзе якове гьрляшоуть доны а відяіє жидьбо нашье іскусете іміуть до братєнь нашеіх о србре намещєноі і одь гоньщарсті горыщке уедано про сыны овієны

жидьбо нашіє о супієх есе доконецє нашієа уждєны до све і тамь не імяшуть намo рещешете о інь животь се бо словієсы нашіа істьєве соуте і іхова леждєна себо лузь рещашуть і не іа імутъ

Дощечка 36а

предрещєно єсь од старь щасє якожде імяхомъ со сполете со іні а творящє держєвь вєлкоу одродете імяхомъ рускєнь нашіу о голуніє а три сєнтє градіє і сєліа огниц дубнєх дымъ єсь тамо і пероунь іє нашъ і земіє сє бо птыціа матрєва спієвашеть о дне тые і ждехомъ она на щасє сые якове врщатєсє імать колы свражьє доны и щасє тые засєвє ідошуть до ны рщєхомъ матрєсє якожде бендєхомъ брантєте земь нашіу лепіє вєнды якє ідыша до западь суре і тамо преде врзе земе раящуть і хьбеніу віру імутъ одержетєсє пашіє боровынъ бо рещє яко єсь сыленъ а людъ та віру імящеть о словєсы тыва і несмыъ глупє неізумлені а вієрєтє неімохмъ до те узрєтє єщїє вєнде врєнтєтєсє до земь нашієх о ступы дрєвліє а глєндєтє єщє пощаре іні яко вє днє оходу одо пєнтырієщєтє і сємерієщє кильбова одєсунъ отщєцєна одноі і та сывє пгыціа рещєщеть яко огєнь смарь понєстщє доноі і гьлоу порущєщеть да тоіє горєнь бєньє а бозє коупалитє а даждє даждитє сєботє земє бєдєь розврзєны і комоні поглцєна

яко ізв'язуть сынове тые комоне протце бозем іто бозі оступе ове і дасуніе даяшуть осенъдбе іех

се імяхомъ соушете ане за щас антевь і ты антыріе одерезещь мечем мног алежедь погебещь домъ твеі якождь домове вцуждіе не строяшуть іні се бо ореотець іде прендны а кіе венде зарушь і щеко венде племы све а хоревъ хорвы свеа і зельбог раденць на тоа якве семы внушчатіе бгве

Дошечка 366

одеіде хоревъ і шех одыне а сехомъ до карпаньсте горіа і тамо бяхомъ іні граде творяе а міну імяхомъ со племены ініа і богентсве імяхомъ велко ? се бо врзі нелезеще наны і то тешахомъ до кієградо а до голуне і тахомъ оселешетесе огне свеа палюще до сврзе а жьртвы твряце благодарчете бземъ і такове оноі і се кые умере за трідесенте лятоі владоішете ны і по семе бящъ соін лебедянь іжъ сереще славере ітоіе живе дваденсете лятоі а поте бясть веренъзь влік оградіе текождє дваденсете ітомуу сережень десенте і остеле одержіаху оне вітензествы оврзех і тьмыліхы ніестца о сынъ і се грендешеть нане інамоі і то годе приедьща до ступен нашіех злы твряй і се долбе денбу імать праоде нашіа пріатісе о жидьбоу себосехомъ слвене якожде слвіхомъ бозе і семоі обзех внуше ісьвра нашіе а дажбо ітакожіе трпіехомъ о злеа поедждіе сылу імяхомъ влку оте і браньехомъсе вліце оде натенщене годіе бьрзіе одье шенсетъ ліате іту ілмрі ны подржашіуть ітакве імяхомъ вентезства о врзе се ботые десенте рехы імай ітые вліціе бенъде прящетліе і воє хорбере осе нане наліезете пощас і хріа творяе і немо іе бране ініу іакожде меще хряжденьсте оменіе-ноі од овні і овще і тао твастеру утвріе во сврзіе само

Дошечка 37а

се біеть крыдлема матрсва птыціа якожде брмановіе ідашуть на не іте розе де щель даяшуть ітакве тепоутце неліезоуть на не а се теще туга влка о краіе нашіе яко дымове ступніе повжденяхутесе до сврзе такожде жале плащетьсе оны і кліщеть матрсва до вшнієго іаквье даял есе еіе огонь до огниціо нашіе ітеі пребендетъ опомоще ісе моце вржешеть на врзіе

ісе гематьрех уступісе а годе сен усіедече на каліціу малоу і теще до брезі мршті і таквє земе одержашать до доне і потоу донурієціе іесе калка вліка іе кромъ межде ноі і пренщяя племы ітамо годе се біе четва-роі сент ліатоі о свєврзех ітому іахомъ семоі земе нашіу і райахомъ клоудне земе і еланштема трзехомъ о меноі скуте скері і туше о сьрбреноі і злат-веноі колы і пивто і яде бескера і живодьба нашіа бендете оте поріе клудна і мірніа і се годе наліезе наноі ешежье і бясте пріа десентеліетоі і се удр-жіехомъ земе нашіе

такожде імяхомъ брантесе од врзех іакідяшуть о тре конче свіатоі окуде свіатоі ідоуть до ны і тоі свіато первено колядь і друзе ярь і крас-ніа гуре і овсіена вліка і мала ідіашуть тіє свіатоі якожде мужь ідіашеть о градоу до селоі огнешенсьті і кієм земе міре грендетъ од ноі до ініа і од ініа до ноі

Дошечка 37б

тецете братіе нашіе племено о племено роді о роді і быіетесе о себеі на земіе нашіе яква належде ны і ніколіжде інамо се босьме русище сла-веще бзе нашіа спієвы нашіе і пленсоі і іграца а позориштіа о славоу іех

се бо сехомъ на земіе і яхомъ прсте до ране своа а тлцем донье абы-хомъ по смрте семь стах предоі мар моріа і рієкла бях неімамы венете тоєгу яко іесе плніен земіе і не могощу ієго одіелете оде ніє і бзе бящі тамо да ріешуть о те сы есе русипть а пребоудеші тоємь яко ял есе земіе до ране сва і несещеше іу до навіа

оте щасе по кыа кніезе ізбряшутще многіа вутце і кнезіа осебіє і всьяко іє якове тые по кнезжденіє у вєще рещені прості мужі і тако стаіаще-земе раяшуте і себьто кнезіє бендете? орщены дбате людье а хлябі одржете-і ядь і всенку пожитє одо люде сва

днесе імяхомя іна і кнезіе полюде брящуть і о сыні владьбу дящуть одоце до сыне а ажъде до правнуча

Помимо дощечек, тексты которых рассмотрены и воспроизведены выше, имеется несколько дощечек, сохранившихся в машинописном варианте в архивах Ю. П. Миролюбова и А. Кура. Это два продолжения дощечки 8, дощечки 14, 19, 21—23, 25—27 и др. Эти дощечки не публиковались, и, как мы помним, Б. А. Ребиндер высказал следующее предположение: «Ю. П. Миролюбов, который собирался написать книгу про князя Святослава, пробовал писать в духе Влесовой книги, т. е. языком десятого века. И для того чтобы не вводить людей в заблуждение, он нумеровал строчки до 45-ти и даже до 50» (см. материалы Б. А. Ребиндера — «Вторая часть „Влесовой книги“». С. 80). Но обращает на себя внимание другой факт: нумерация этих дощечек входит в общий ряд нумерации, и тем самым они как бы уравниваются с остальными, хотя, как справедливо отметил Б. А. Ребиндер, они несравнимо проще по языку и графике. Значит, в ряду публикаций эти дощечки были пропущены издателями не случайно.

Приведем сведения об этих «дощечках».

Дощечка 8 (2) озаглавлена: «Доцька VIII (продолжение II)», дощечка 8 (3) озаглавлена: «Доцька VIII (продолж. III)». Дощечки 14, 19, 21, 22, 23, 25, 26 озаглавлены «доцька», а номера их проставлены чернилами. Следующая дощечка озаглавлена: «Дощечка 8 (27) (1—28)». Неясно, имеет ли она отношение к дощечкам 8 и 27; строк в машинописи 28. Дощечки 28, 29, 30 и 31 озаглавлены «доцька», номера проставлены чернилами. Но дощечка 31 озаглавлена «доцька с молитвами». Тексты дощечек 25 и 31 сопровождаются примечаниями, которые мы и воспроизводим.

Кроме того, в издании «Влес книга» (в части 6-й) воспроизведены фотокопии материалов из архива Ю. П. Миролюбова. В их числе еще два фрагмента дощечки 31. Один из них — машинописный текст «молитвенного» характера, но разделенный на слова (в отличие от основного текста дощечки) и озаглавленный, как можно думать, одновременно: «Дощечка 31». Другой, написанный от руки, текст также озаглавлен: «Дощечка 31 (27—42)» и содержит несколько строк, которые по количеству знаков в два раза меньше, чем объем знаков в 16 строках «стандартного» текста дощечек. Он, в отличие от остального текста дощечки, содержит «исторический» текст: о движении русичей в «травный край» и о братьях Кие, Щеке и Хориве. Там же воспроизведены три фрагмента дощечки 32, каждый из которых имеет указания на строки: «1—13», «14—21» и «22—30». Что это значит, — неясно, так как рукописный текст содержит значительно большее количество строк. Каких-либо обозначений границ строк в «оригинале» нет, а в целом объем дощечки меньше «стандартного». Дощечка 33 представлена несколькими «отрывками» — фрагментами текста от нескольких фраз до нескольких слов. По типу записей она напоминает дощечку 386, публикуемую ниже. Перед нами, видимо, «заготовки», которые Ю. П. Миролюбов не смог или не захотел довести до конца. Очень характерно, что древний текст дощечки 33 вдруг прерывается сделанной латиницей пометой: *Plauchettes Isen Beck*, совершенно неуместной, ибо далее снова продолжается «древний» текст, а возле заголовка «Дощечка 33 (1—41)» на левом поле также латиницей запись: «*Vles kniga N 28*» (см. рис. 2—4).

Дощечка 34 воспроизведена дважды: в части 7-й «Влес книги» она воспроизводится по архиву Ю. П. Миролюбова, а в части 6-й тот же текст (но с архаизированной орфографией) воспроизводится с пометой: «З архіву п. В. Лазаревича».

Опубликована машинопись дощечек 38а и 38б. Последняя особенно характерна, так как сходна по характеру с подобными же черновыми записями Ю. П. Миролюбова текстов дощечек 31, 32 и 33.

Приводим тексты всех рассмотренных выше дощечек.

Дощечка 8(2)

текст — Се шпелетла до ны я сѣдлеса на древо а спѣва птьція і вшыко перо е іне а сяще цвѣта рузна ста і в ноше яко в ден а спѣва пѣсне до бо-рїя а до пре то бяхом сме пряшехом о врази осьпомыньмо о то якве іе оцева наша днес во сварзе сыне а гленде до ны а се лѣше усмавасе до сех і тако смьме со оце наша не едіне сме а мыслехом о помозе преуні а то відѣхом як скакщеть в сврзѣ вѣснек на комоні білѣ а тон меча сдвіне до небесе я ростржащеть облце а громі а теце вода жїва на ны а пїймо тую бо та вшыко од сврога до ны жїзневе теце а ту пїймо яко істщнеце жївота бозка на земѣ тубо то крава земунь иде до поля сынїя я пощена ядсте траву ту а млеко дава і теце то млеко до хлябѣх а свѣте в ноше згвѣнздама над ны а ту млеко видеймо сящете намо та бо (*неразборчиво.* — О. Т.) путень права а інах не імяхом імате

ту чювей потомице слва тая а држі средьце све о русе яква іе а пшебенде наше земе а тую імемох браните от врзі а умрете за нь яко ден умира без суне суране пото іжъ іе темень я імя іме вещьеръ а умира вещьеръ а іе ношъ в ноше влес іде ве сврзѣ по млеку небествену а іде до чертозе сва а в зоріе се дава до врат тамо жде хом све спѣва зацате а влеса слвіте од вѣк до век і хрміну а хлябѣх а блестце огнема многа а ства ягнице чста то влес ущаше праоце наше земе райате а злаке сѣяте а жнїте вѣна вѣнъща о полах стрдних а ставете снопа до огнища а цтеть го яко оце божска оцем нашем а матерем слва якове нас оущаше до бозе наше а водяща по ренце до стезѣ правѣ тако ідохом сте а небудехом ста енва хлѣбожравце нїже славуне русе якове бзем славу спѣващут а тако суть славуне ото од морсте брезе годьска море ідыхом до нѣпры а індѣ не зряхом сме іна бродече яко рус а тіто іегунште а ягы суть отрщены так бо імахом сме болярена огленде якїй нами погрдіся а нас дере до щасте

од йїтра до йїтра відяхом іна злая сен дѣяте на русе а ждехом іжъ бенде до добра а то не прїбодє інакво нїже сыла сва не зплочїймо а ве-земо мету едну до мысліа наша то бо глаголешть вамо глас праоцев а тому венмете яко іна нѣсть дѣяте ідеймо до ступы нашїя а бореїмося за жїву нашу яко грдінове нїже скоты бесловестне якве не вѣдящуть

текст — ту бо красна зорїя іде а каменїя нїжеть на убранствы сва а тую вѣтящехом одо средьція яко русице нїхе грїці якове невѣстнуть о бзех нашїех а рекощуть злая невѣгласїа то бо сен сме хом імѣно слвы а слву одукаждехом іхва на желѣзва іхва ідохомсте ста а на меч ту бо ведмедева ошашесе сленхашете слву тую а еланье скакащуще останесе а рце інѣма о русы тіѣ то не убїють еїе о нїше небогтва по нузѣ грїці бо вражденовая на похенть сва тібо то русовѣ грдіе суть а по хлїббѣ дящуть нїже грїць якев бере а сен злобі на датчце ту бо слву орліе кле-кащуть на ова и сева яко русїці суть волне а сылне по ступѣ

Дощечка 8(3)

колібва наше пращурї сарунже сен творящете пощїнща ? греці якве прїде гостьема до тржещ нашеїх прїбыттва глядяй і зряща земе наше осылай до ны множьства юнецьства а домова будявїя а грады про мены і тржїца а оїедна відѣхом воя іхва омещена і сброена а скоро наше земе пшебіращя до ренек све а творїа ігрїщїтя інака яко сме і ту зрящемо грїціове суть прїздне а славуні сен отрощїша нане а тако наше земе іжъ четвары вѣце бяша наше ста грїцька і сме тамо яко псі да женуть ны скоро каменьема вон отуду і тая земе огрїщена іе тако днесе імяхом ста сме достате ю а крве нашеу польяте абы ста бола родїва а жрна

лѣтѣ в сврзѣ перуныщя а несе роуг слве наож іспїймо го до кута а кмѣто наше імяхом ста одѣстяте од врг нашех а та перуныщя жеще аякве русїце штїе прославья орю све борїянете сен длжны у тон дена то боть суря жеще а ідъ есте русовїщте а ще дѣящете о тыя а камо бендете іте од крае све то бо смье ударїхомсе о стена та а утворїехомсте

діру про ны а про наше а бендемо сме у себе однесе а кому осудѣ перунь тые бодѣ в раі ясте ядва вѣщна о сврзѣ одестана небожье загенбене сме днесе а не імяхом іна врате абы хом сме ходивий о живѣ лѣпе бо мртвема бяшете яке жива отроштите на цужья а то нікоды живіе отрок лѣпе дѣѣспоту же іе потркава імяхом наше кнезѣ слухате сен а ста воіте земе нашью яко тые жещуть намо і та інтра пріде до ны або сен храняле сме сылу до трвѣѣ а сталі хом тврз (слово напечатано со сбоем букв, и после него в скобках указано: «последнее слов(о) — тврз. — О. Т.») о кменты сва ободящеть бо сыла бозка нашу а бодѣма невытѣзнѣѣ о польѣ стате пожерехом бзе свы на руцѣ іех а зрущіхом і тая якве ештѣ ста кобѣм а длжна бяшете долѣ вржена до праху ве крвѣ іхо коли бохом кельше біте осмелѣ тако грѣце полуоставесе за тые яко не імящуте сылу ту а соутѣ обабенще а такве меча імяѣ тенка а същити легька о бързо се онавыщесе і земе кыдай ту о слабоще све бо нѣсте іхма помоще од васілісех а длжнева само стате на захище све ту суренже наше бодѣ іна а бодѣ наше а ніква не імяхом сленхашете іхва жеще она бо уставе на ны пысьмено све абы яхом оно а тращехом све оспомынье ту боть тен іларе іжъ хошашеть уцете дѣтѣѣ наше должен ста хова те сен во домѣѣх овѣѣх абыхом го не знауцлеща на нашѣ пысьма а нашѣм бѣѣм правите требіщья

а то повѣѣѣх вамо жѣе попрщете сте на гърцева яко вѣѣх бо сен іясѣнь о то а відях кіоце нашѣе а тон жексше мі же іньщехом сте она а знищехом ста хорсынѣ а омастрыдѣѣ мрзесцину а бодѣѣхом ста велка дръжявѣ со кнѣѣже наше граде велке а несщтена желѣзва а бодѣ несщтна потомицѣѣ нашья а грѣце со зъмьнщуть сен а боудотѣ на міноулосще сва діватесе а покивдѣѣва глвама дѣѣящете тако бо бодѣ на ны многа грза а грмы грмѣнтеще а ідва іеднаіа сен ставѣесе друга пощена а тако сме хом знен-тезѣма до коньце утврвщехомсен до вѣѣк множескѣѣх дѣѣѣка бозѣм і нищо ны не знищеть

стате яко лвіе едін за одѣнѣ а држите сен ста кнѣѣзе све і перунье бодѣ около вы а побѣѣды дасѣ на вы

слава бозѣм нашыем до конець коньце вѣѣкы земе тья а до благ вѣѣщя-нех русе оцевскія земе нашѣеі а тако бодѣ бо та словесы імяхом од бозѣ

Дошечка 14

понедже се іде врг нане оберехом сме меще а одерзехом вещена од матерсва словесы якожде будоущая нашія іе слвна і тецехом до смрте яко до празднованія ршена намо о щасы старе кодыже яхомѣ храміе сва карпенсте ітамо яхомѣ госте старе верманое а рабове ііні себо те гсте радгоще цтеноі і тако ящехомѣ одо ден овех гостицы сраще честены іхвабо чеще бозе інамо повелеша и щцтемо оны себо то іяхом оуказицу на щасе нашіе абыхомѣ, нехыбе діеяхомѣ а оцем пощесте оуложихомѣ

не прсте бездѣяноі тлщехомѣ о дрвѣѣ небожѣте ренцы нашія оутрен-ждена о ралоі свы а мещема іяхомѣ нелегносте нашю і тая намо повеле іти на кромы нашія а стегнете еіе одо вражѣ се бо дымы се vzdынуще тещехуть до сврзе і тья ознащете тугу велькоу на оце децке а мате нашія і то есе щас борбе придоущѣ інесьмехомѣ сен баявете одрузе дѣѣлѣ, іна-кожде об овы

себо пріде ворягове до ніепры а таможде яхомѣ земе нашю і тето іверьше людіа іземе под се члне брате тобо несміехомѣ осогласите іно якожде омеще нашіем і ерека отрщете одо земе нашіех а трноуте до шря-щень окудва преде себо кромѣ нашія вразіема окроцены а земе нашія пеперещеть враг іто іе дѣлженсте наше іна же ряте не хошашемѣ

се инѣ враг герьманрех іде на ны ополуноце он іжде внук внушате отореху ісе врещеѣ на ны вое свы, розех, на чель?

ворензе рещешутьнамо іти о не і несьмехомѣ вражете, бо, бопале, іех якожде суте врзе якве перве а, неіма росдіеле промежде

се бо ясь іде на ны о танасу а тамоторку моцщна комоньства а рате неще щіслена а тьма о теме теще і такожде тещяеть о ны осе неімяхомѣ

іна поможене якожде бзе воляй намо і оудесентехомь сылы свы а тіеще-
хомь нань

се білебог венде наше рате і комоньства і тамо віждехомь волшевици
о лісех бытще ідуще о рате а беруще меча і зряхомь кудеснице чюды
вліце твряще а ізо прсте верзене до сврзе рате встаці свразище а тые
тецахуть на врзе а могылють іе і тамо зряхомь птыце велкі летящуть
до ны а верзеть се на врзе

біеть крыдлема матрсьва а клищеть ноі о якожды ідохомь за земе
нашю і добихомься за огнище племы нашіа се *(неразборчиво. — О. Т.)*
бо sute русици

тецете брате нашіе племы о племы родь о роді і біяцете врзе на земе
наше яква належде ны і николижде іні тамо бо умрещете ані вернете
зады сва ниче вамо не острошесе ниче не остасещесе якожде есте в руцех
свразище а тые вас вежде во всіе дне до витезнцтве а гординствы многая

Дошечка 19

себо видѣх сен внаві і ту огневоі блаче изоідеть одоне зміе щіудень
і отоце земе и тещашеть крв из не и тоі лизя іу і се проідеть моуж соілен
і розтрще зміе на двоі и ста два и розтрщеть еше и ста чтвѣроі и се муж
вопішете бозіем о допомще и тые ідяшуть на комоніех од сварзе и тоіе
зміе оубіуть себо те соіла нѣсть людьва небоще чрніа есь ісебо зміе соуте
вѣрзсі ідуци одполудене себто боспѣру збоітоі яква дяде нашіе ратиема
одтрщаше ісе хотяшуть грце отоцете земе нашіу і ту не дахомь яко жне
соуте нашіе а не опоустем і стваре та зміе есь погоібеле на ноі імяхомь
сен прате і животоі полождете за земе нашіу і та тегне бо од ноі до по-
ляне и дреговице і русе стяжуть до море і горе до ступе поледне і се русе
соуте і од русе токмо імяхомь допомоще яко же дажбоі внуце соуте моли-
хомь патаре дяіе яко тоі изведе огнь іждеть матоірьсваслава присеть
на кройдлііех све праоцем нашіем і ту піеснема поемь одле кѣстрбоіціе
вещерне іеждоі повіехомь старе словоі слве нашеа о свенте седьмице
ріекоі нашіе іждехомь градоі оце наше імах біяще і тоу земе опоустішіа
до земе іне ідьшіа ідеже сме хомь о щасоі тоі держеве і за древлесть імя-
хомь кѣлоуне нашіе і градоі и селоі и огнище о земіе оутворящете. . .

себто оумоіємо телесоі и душеі нашоі да імяхомь щасте русе кѣлуне
ежде соільна бящешеть і на врзе страху ізумете наведе. . .

се убо од коісенъ овноі ходяе таможде и та земе есь о день тоіе хыж-
дена од ноі. . .

оноі же ворящуть іна абысте ноі од старе давнесте ноі одсрящете
і то зрім і ренку держаще на вы абоісте віедели іако зурень день іде і крве
хощеть іту проліехомь на земіе све русу. . .

се руса грда каменіе вопіщуть на ноі и сехомь імамоі гренте і сряте
до смрте. . .

потце сыне ме а оумре за не. . .

Дошечка 21

себо хърбер оборенщеть тую сылоу злуіу обесеть опоіашеньсть вае
і міехомь себто урвыи хранящете і сень хране бозем ставіехомь і гряді-
хомь стіене о дубіе і за освы часто подругоу стіену і тамо хранихомь
бозе нашіех подобоі імяхомь мнозіе храніе о нову грду на волхѣву—
ріеціе іямхомь о кые грдіе по бголясіех ісе мяхомь на волоіні дулебстеі
храніе і о суренже на моріе сурьстіем і сыніем і се велька оуразь іе на ноі
якожде хране суреньстіе обоітоі вразема і бозі нашіе о прах тщеноі валіа-
хутьсіа імуть се бо русици не імуть сылы одерзете на вразе воітенжсте
і се бо імяхомь урвоі екожде стран межь іже іде в ноціе по лісех у се
урьве одіегы сва на коусе такожде русице імяхомь урвыи на русицем
тіелесі і небрежіехомь о томо і тшихомьсе на храніех славите бозе якове
не приємлоуть жартве нашіе се бо оуразденоі суте о наше леносте ле же
птыціа матоірсьва славу жеце на ноі і моли насо о техма оцеву слву уше-
щете і то неімяхомь дерзесте стате на рате а і мещема свема брате земе
нашіу од вразіем отценоу себто тысенцітріе сет храніемо свентоі нашіа

і днесе женої нашіе рекщуть яко сьме благовіе і оутратихомь розумство нашіе і семо якве овча мало передо оны і не смімо овлецетесе браніе і мещем разете вразіе нашіе

себто коупаль грендеть до ноі и рещеть ны яко іміахомь стате грде і чистоі телесоі и душіе нашіе і то вргнехомь до стопы еіе се абыхь сен грендл по ноі і насо захріаніц ведоущь до пре зуріе і тамо сен стахомь бы до сварзіе ликы і се до сеще шедьще хвалохомь бозе нашіе о браніе яко о мірної дне і себо коупалиц жеще ноі яко достопхомь се до она щаса і бендіехомь о славоу своу печестеноі і такожде со оці сопрщастеноі

Дощечка 22

ащето сен орчено есе іакожде квасуро одерзе обзех таіноу утвржяшете сурыноу атобо есе вжыжене оутьліеніе якве імяхомь смедо радогыще обзіех серадовати а плясяце вїніе вьргоца десврзе а зпівема слву бзіем сотврьіаще квасуро бяще бые менжо сылень обзіех вьрзумліен а тобото ладо доне прихозяц а рцїму вьрзете медьводоу а усоірете е осуне себто суре утвржисяц а че оноі брентете і сен претврьіащете до соуріці і тоу шїймо во слвоу бозькоу і тобо то бяще о венце докіе а менж бящ отоікрате вельмь опознащен о рщене оці блгоміро а тоі одрзе од сврженц поущеню якожде стврьіац квасоору ижещь рщена есе соурынїа ітебто есе во радгоще нац. . . (*неразборчиво. — О. Т.*) себто імеймо овсенке дены якожь пожніе соутврьіхомь асе оурадогщехомь оты піесе бо інодь якожь кый неудърже сва есть есътва доразь арце безоумьна себоть іе о црнобъзе а інь ижде іме радгъць іе обьлтбзіе такожедь імящехом іськащете дрзі і врзі . . . коваць бо меще нашїа на оутврзене сылы а сеімо сылоу божденьскоу поражещете врзе нашїа обополе тобото бьгоміре оуріешень твастоіремь іакожде тоіе му порце ослвіех абоіста она бящеть іакождь бзе рькгоще іма сеїхва . . . себто оуставе родїа осебе якожь бзі сьприщине родь асме хом ородіех тыіех роді такожь і сврг іе оць і проща соуте соіне а імях сен коріте іму такожьїмоі се бо корихом родце іакожь есе оць рдоу атыбто роді іесътвате окые до кнїязе кісте себь (? *неразборчиво, — О. Т.*) погодьте пріе опороушете а русколанїу опшоушете докіе тецешете а сендетесе до земе отье таможіе іжьдельщїа до пристенцоу вьрїажьскоу і себебраницесе одона . . . ітакьва бящесе се од ліеты тысенцтрисент окыівеоце трисентоі о карпаньсте жївотіе і тысенце окіегрдіе іна щасте іде доголоуне атамо істасе а іна окіегрде і перьва есе ренсколане ідрга кые іякожде сурень цїае по скотоу ходяеца а стадїа водяеца десенте віеце оземь нашїу себто голоуне бяще град славень і тры сентеграду сыльна іме і кыеградо іме меньці ополоуднь десенте граде і вси і селїа пьмнъгоа доцельбо сенбоіте во ступїах веске роді іжытва семенете ополоудень ітаква гръчем ола омень по златоу шпе і кола а ождерельа докыркоа сваносїце оміене опыво вынъсте огрьк а тврїа овьнасна іонеме тая і бяще ты русіе оплоудень тврьіаще град сылень соуренж яковьнесездате гръціем а тыіего рострще і ренсе побїащете хтяще ітому ідемо доне а рстрщехом оселыа гръцка еланебо сіе соуте врзі ренсколаіем і врзе бзіем нашїем гръцколане соуте небьзіе потщуть інедо чьловіецы оны соуте іскаменіе избрящены подобіесе менжіем анашебзіе соуте воіразе і акожде сме хом прящехом оды годьє іжья навлцешете на главе свы рзіа од волїа а кравыа і кожїа навлцеца нашчереслы сва ітако мнісете се оустраще роуште ітые одевлещете сращесы сва і оголя шрьслы ідеошїа до пре іпреборїае і тенькраты ідехом оголеньдо пре а побіедехом я якоста грецьколан боагць ізнїежде меще сва атыї бенде брзіе унавїен одяме якіе ждешеть жртву сву доземе абыте піте крєвго і жывотьго умерщвляте ітымь жыте отам

Дощечка 23

себтоновьяре іде одо стареа іжде бяца отаква русеце а се іде до пьлдне ітамо грьащете остоупех десентевіеціоі табто есе тажде русеїзбрящеть кнезы свы і тыа од роды свы і роды доботца о племе коїждїему кнезы свы і окнезы іздїеце кнезе старьша ітоі есе вутец опрїя ітакова жївете

во земе теіядолы врязе прідоща наны ітаме ізбіяе оны ісе гръцколане ідшья о земе тыа і седнешеса оніѣ і недеба о русе себоте русе ізмещесіа і наліесе (? *неразборчиво*. — *О. Т.*) на ыіеі і одтрще оны до сва брезе морьсте себо гръецколане поведьщія рате свы о жлезна бръніе оцрщена і бя сѣще тамо велыка і грящуть враны о ядь межскоу іже врждена есе до поліе а піяйще ощесы іхва граяхоуть врны о брящны а велыка гряхоуть ста о пелы таіа і тамождь іесе ощесы гръціка і ощесы руште нетргая там бо знащитоу імяхом іако бзе невоящыа русе огынуте і тамождь се перещеть суне з міесещем отыа земе і неба сен перещете о кмыть абыа земіе таіа не подленгла до роуце еланьсте а пърбыла руськоу і таможде сен плащеть matka о децке свыа іаковы врзієща крeve о кмыть тоуу і та кмыте стащеть рускеу новаярь бящеть тамо доднесе і земе таа пребенде нашія о меще крeve врзенщень оту і такожде елане рѣкста о кнезе старще нашіе і повясть му якожде нехще до земе неровь ход. те (*букаа после «д» неразборчива*. — *О. Т.*) ніже отроце бряте алень бо іме брезе морьсте просва то імяхом оуказицю на день нашь якожде праоце нашія омерше о кмыть і невзяць врязе нашія земе себото и днесе іміемо оуказицю якожде никій то беретъ

себто германьрех иде о полыноце доны а імехом сен брянете земы свай тако іте нань себь годьштїа земь іе нашія ату білогоре сехом усѣяхом коще свы а крeve своу полліяхом іта есе о ны се бо врещеть птыціа матерсва оны а славу ріещеть ны яхомь бо съме оту меще нашія а ідохомь до свенты о поліа одразіехомь врзі полноцніа а одвзержемь врзе полуденна а тецехомь на врзе сходніы абѣхомь повенжды руште грміцы якожь оце нашієго паруне сыны а дажьба внцы себто сварець укаже намо камо гренте обы сва і тые германьрех одеїде до полунце а еланште о полудене ітакмо оберіехом земе нашіу до коупице інедаяхом осынбо ценже небощеть осыне свыа себо ідеть о ступы нашія величе множдествы родоу інієх а неїи мяхом бящете омырна небождехом о помуце табота іе у мысце нашія а оконціе меще а тыема сещехом врзе

се врщеть птыціа матресва оны абоїхомь семы взденлы меще сва на захите своу а іеїу се біе крыдліема о земе і прахь одтрзе до сврзе а себо врзех о земе а се біе онь яко стращесе за ны і ту одрзехом оутворжехом яко крещеть себо кренчь тые іе до сердіа нашія а то імяхом вѣдете яку суре піяще до сеще грендехом ітамо одржещехом пытву іню о бозех стваржденоу іта будеть намо яко вода жыва опосліеде о щасе трзне влікеа якова есе о всїа іжде умерео земе своа се бо сваржещь зряї оны од сврзе свыа чюдныа а зряще рате нашія ліще она а прсте еніма овжде неїмай досыте ато ліщеть іенже прсте онозе свы а вієсть пращтырь наше якосме сыла вліка а неможе одолящете ны врязе нашія а себо потцехом овы а жденехомь іе докенде оны подяшуть о земе а зденхнещеть омаре і морь іу вездьме

себо рієщехомь о серде нашія якожде не вратехомьсе до огницы свы докень жде аще врзе іскащуть і не врзехомь сен тѣлесы нашія аще врзе ящуть земы нашія а рщехомь о сема якожде бзе нашія гонзяхуть іе?

сето убіє щялюсны сва радіе яхомь децкы до копієх яко се вратещете заде свыа врѣм себо ліадвы нашія одврзіехомь і тлещехомь земе нашія доне абы удрзещете овіе ажьде до смертена щаса а маріу зряте даящете се бо мора одстоуписе я одреще неїмяхомь сыла туа абесте одерзієла витезе руште і такожде слва потенще до свразе ітамо бзе рещуть якожде хоробре сте русе а імяхом міасты провы поделъ бзе пре перуне а дажба оца вашїа

Дошечка 25

себящетеовой о караніу ісе град мал о брзех морстієх русштїєх і тамо бя конезе яков ісе рще елане біете о отрцете одо русе і тоє оудієащеть рате і комонества а іде нане і витеже іе а еланьсте плакешесе о тугу ієх и просяце іе дане платете і та дане сне оудієаня о овне хорязе і віно і то елансте вієдяе яко руште піяшуте многа і оліще нане се врзетесе і вытежете ієх і се бо грядеть волсев ухорензе і брате іе ословень і тоє рекста руштїем не

тварзешетесе на даре тоа і се руштїе не слехоща і се оупїе і отема днема еланьште сен вргоще наонь і розтрще іех і се погынъсте тоа зряще руштїе отеце до степїе і тамо серще і сылы свїеа овлепетесе і ідыша оспеть на онїе і поврзеще іе се бзі дерзяще онїе а руце іх оукрѣщє і тые одежешуть витеже се бо прящуть вразїе і тако рекуть яко овче рострцем оны і бедехомь саме о крае тїе владще яко красне соуте оны и тїе недахом се трглаве молихомь влїде а мале і се бо трглаве наше остяжоуте ны і брзе скощашуте на комоне вразїем поражене творяй і то узрящехомь яко бзі овладїащуть оте і се узрехомь яко мртве соуте і оубїены бзема і намо по іме крощешете і відете мертва телесы мнозіа іако вліка рате пероунїа на не се вергощїа і розтще тоу і се сварозїцы ошуе тоа текощуть і дежде прїнесе побїедоу нашїу во ренцїех свеїех роду славноу об оцех слву держащїему і до днесе на поліе вентежете вразе свїе могоущему і се жалїа жалїуїе над вразї и грыне горенщетьсе о смрте іех яко оде ренце бозске се вергоуть се карыне плащетьсе о мертвїех тїех яко сталисе о тропїе боженъсте і земрещуть і поліа тоїа полнене соуте мртве коще і главе оусенщєны і оуде одо телесы оурезїены се валїаще о травїе і смрад їде оде поліе тоїа і враны летящуть до не мртве ощєсы долбентесе і ясте мужескїа мясы многа понешєны. . .

се рще ореу сваргь наше якосеме їстваре їстварїу вы од персте моїа і буде рещєно їже сте сыны стварєго і ставїтесе яко сыны їстварєгвы і будетїе яко дієты моїа і даждє буде оцваше тому достете послухашетесе і тые вам рещє чєсо їмїащєте о тые дієате і како рещєте і щєто творящєте і народ влїкь а вытеженєте осва свєты і потлщєшєте родї їнї їже їстїагноущє сылы їзо камєне чїуды творїає бєзо комонїа повєзы і свако дієате чуднїаа мїмо кудєснїцї їже всїак бєндєшєте грядєть іако кудєснїк і ругу твѣрїає клєнтвы дієащїє на кметь і кметь се подробє і тако словєсы многа і многа і о тєїєх словєсы омамєте вы і подробєтє одєрєнє о златїє мїєно і ото мїєно продащєте вы вразїем хотяє тако і тое бозї вамо рещуть і да ореовїє завїєтє любытє свєта зелєна і жївотнїа і любытє друзє сва і бытє мїрнїє мєздє родї і потє одобїє бытє сєдьмыдєсєнтє конєнзє нашїє іако мєзїслав о боруславь і комонєбранєц і горыславь і тако їзбрящєнї їны овещє і одлоущєнї овещє колїбва люды не хотящєтє ієх се бо тые конєзє влїцє трудїщєсє і се кышєк бя велїк а моудр і ты умрє а понє бяцє їнї каждєїє творяє нїєщє благїє о русы паментє нашїє то удржєщєть якождє їмїахомь їє славєтє всак трїєнь трївїєдє і потщїтєсє о паменть ієх на сыны нашїє і нїкїї не смє на то запонїащєтєсє яко проклєнт бєндє о бозїєх нашїєх а члєвїєцїєх і люды їмєно го охїбнуть од вїєкы

Настоящий отрывок, вероятно, описывает одну из сечей, бывших в степях Черноморских. Черное море эта Дошъка называет Руським Морем, в отличие от Годъскаго моря — Азовскаго. В других местах Черное Море зовется «Синим», а Азовское «Суренжским».

Дошечка 26

їсє бящєть ова щасє осєдєнь огнщано і сєїє блг бя и бзє їмоу даяцє овнї мнга і скотїа о паспствє о ступїєх і сє бящєть овєїє прє трвєх мнгєїєх і бозїє даяцє моу сктїу прєплоднєствої і умнозая їє і такоє їдє прєд ощєс їєх стран мєж і рещє моу їзыдєшутє сыны тва о зємє тва до крає чїуднїа їжє їєстє о захждєнє сунє і та сунє слїє о одрє зкатїє и сє комнєщ скакащєть до їє і рещєть сунїє грєндє сунє до лузої сва сынїа то їмашє скощєтє до повозу твоего і срящєцє од востоцє і тако рещєно бя скакащєть сьє до їнїа к рає і вєщєр скакїщєть блїзєнь їє їнь комоньщєць рещєшєтє їжє сунє заїдє за горє сва і возїцє свє златнє онєщєть і то ворозє хотящєтє утатєтє і тїє блїзєнцьє комонщацє оскачє до їнь крає і тако зрїа їдє а вєдє згы сва і одїєгы даждєво трысє і згы тєщїащуть до крає небєснє і сє рещє і тако сынє два їдыща до захождєнє сунє і відяє тамо многа чїуды и травє злащнє і текстa до оцє рѣщєшєтє їмоу яко красїєн крає тые і сє многа плємєної і родї їзрщєша болєтє стєнжєнтє до трпої тья и грєндєша всїє поа осєдєню і ту рещє орео оцє о сыны сва бытє на щєлє овсє родї і не хотящєтє оны і одїєлєщєсє на сє і овьє сє бо кнєжє їднє вєдє люды сва о полєндє і оре вєндє

о крає морсте і ту бя сушня влка і пісяде многа і грендеща до горы і тамо седшесе на полевіек і опреже оутворяще комоньствы влка ідъшете о земе ціуже і тамо вое стащесе на тропі іе і досільща іе пратесе і бя рostrщеної і такове ідъшіа далъе и выдъе земе тіешлы і небрегоща іех іако многіе ціуже племены тамо сідъе і гренде даліе се бо бзе вендеша іе іако люде сва і тяжкоста ова до горы влке і тамо се пероуще о вразіе ідъша дале а те крате імяхом сен споменуоте на то і тягенте за сва іакожде і оце нашіе оцъстесе молбоу о мовіе і мытесе молбы творяще о щістїе душіе све і тіелесо яко сврг оуставе тѣа мовенестве і купалещ о та оуказещетъ і несміемо хомъ ото занещете і сен мыіемо тіелесо і умыемо духе сва о щісте водіе живіе і то грендіехомъ трудете сен о всак ден молбы тврѣе і суре пѣящете якожде до прїжъ іахомъ і ту пенто кратої опыіемо деної і хвалехомъ богы нашїа о радоще тѣе яко сен осуре млеко нашіе на прпъте нашіе і крмъ іде о кравіе до ної и тіемо живіемо и траве злащніе оуваріехомъ ове до млеку і тако яждіехомъ кажедъ щасте свое і теціахомъ то реку те соїне мое іако времено нїе остращено нїже іе віеще предої ної і тамо зрящехомъ пращуре свое і матере іже ряхоуте до сварзе і тамо стаде свїа попасуте імоуте і віены сва віеноуте і живот імящуте іакожде нашъ тамо нїесте іегунште нї еланьште нїжіе праве кнежите іма і та прав іе істіа яко навїе совлещенїа нїже іаве дана і пребенде о віек віекы освенту відіу ісе заребог ідіе крає тіе і ріещешетъ о пращуріе нашїа яко живіехомъ о земіе і іако страждіехомъ іжде се боте ізжде імяхомъ зол многїа і тамо злої нїімящутъ і травіе зеленеїа стрещоуте іма і стрещешутъ шлесте све о воліе божъсте і частіе люде тіех і тако імяхомъ зряте стенпої раїаїстїе о сврзе іако сынїа іе і та сыне ідешетъ о бга свраогоу і влас іде правенте стаде іех і теціашутъ на злаце і воде живіе інікоїе іе одерень о країе тоем і рабе іне неїсте тамо і жертвѣы ініа якожде хліебы не імяе і се выногрозе і мед і зрно дае до молебъ тіех і тако і ріещехомъ славу бземъ іаковіе соуте оце наше і ісьме соїної іех і достоехомъ бендете о щістоте тіеліеснеа і душіе нашіе яква нїколе не умїраїетъ і не заоумїраїетъ за щасе смрте тіелес нашїех і падещему о поліе пре пероуницїа дае воду живоу опыте і опыщетъ іу іде до сврзе на комонїе біліе і тамо перунько іе встріещетъ и венде до блага све щертозыціу і тамо пребендетъ о щас оне і достащетъ тіелесо ново и тако живїете імае о радощетесе прїснїе і до віекы віек про ної молбе тврїаце

Дощечка 8(27)⁵⁰

яко ста глутѣе а тедо бяхом сірі а ныще іботъ іна жельзва натщутъ а наше нїнтра ізвергнутъ од та сва

текст: се бо аскы а ерке по нѣпры ходяшет о люде наше звенще до борїа а то яко доре іме про себень тако не імахом сме іте донъ

текст: ото тва да бенде воущенїе а разумяхом ста наше опыбіце а імемо іну стате одврень се бо аск імяй воя сва посадне я на лодѣх а іде загренбенте іма а сте да іде на гръць да нице іхо грады а да жере бозм в земе еїех натоде не іста такава яко аск нѣсте русищ неботво варензь а іма іна мета то гмоть руску попїра інама а зле деяце погенбе іме е нї ерке нѣсте русищ атобто ліс іде хїтряшете до ступе а біе госте іна кые бо тому доверенсца сен на старе погребенще ходива сме ста а тамо помеснлехом якво деншащетъ пращурове наште поде траве зеленаа тамо вѣдѣхом ста яква быте а за ощо іте іту сва родці бяще дѣлентесе а кому старщ пшенботе кїй бо сен знеда до оце а праоце марїщенъска кїй одонъ іде а кїй збенде простецъ а та велкъка свра одоляца русы якве пренбѣящеше сен до рostrрженценї і рostrргнїні тако гръцево одо сва земе жене я неботъва не імяй сылу щепненї до кругу а до крыдѣл вшяк сва ста погленда на соусѣдице свое а од се віры не іма яква меже врже до сѣще тако прїйдоша воспянте а поченца сваретесе ста на походъ ю кїй ободѣ лѣпѣе а кїй пещерн одревлѣ бола іна рьще овітѣствѣ а тедьо наспѣте о походї ото оце сва тако бо русколанъе падѣма

⁵⁰ После указания номера дощечки в скобках приписано: 1—28.

до ниць од годѣ а іегунпта звѣжства а тодѣ кийска русе творящесе а онтува а годѣ се устращащесе іде ота вон до сверензе якбо вѣхом сверензе суге двѣ єдина вендеста а друга годя а туто годѣ прібенде до нь а годя сен усіліся ще тамо тва а вендестя ослабищесе сен такотѣ до тѣва

осебо жеменде бяща околѣ тоіа а та бя литавоа и се назовенчесе ілмо одо ноі ижерешеноі ілмоі

Дошечка 28

се вране нашіе оте і немояхомъ овратече о заде ісе врящеть ісе граде нашіе о тяготе све осещесе ісе ріекощъ імо конензъ бравелень одержатесе о помощче грд грдіе і держешете вое свое да се хранишуть оноі сылу русе о ієдінію грзу врзіем і такве ісе і себто жмыдіе ріекша намо о годіе яка імає детереха а іде до полуноще і тамо у жмыдіе овратесе до полуденіе ісе ідетъ на роме ітамо се перящеть легы і вое іноі і бере ругу влку оде оноі і се втрешеть до земе оноіа ісе детерех убієнь бящъ одокрех імоу себо годє таіа бзем противеніа і тоі сень ізплеващуть іе

се грдіе нашіе соуте сіре і старще родце нашіе не ізбрыщуть ініа о себе абыте іхева правите се ідыхомъ і доне і достоитъ іема ріешешете о тѣа і потрцете на вnezапоу туждоу і се туждіащехомъ о тѣа і слезе ліу ота біє крыдлема матрcва слѣва і врещеть намо о труднїем щасу сушнѣоі і мору говіад і се віехомъ іакожде рцена есе од праоце яко кієлцоі поможіа іма і себо ідошца доне і тако бышіа ста ліетоі оупоможеноі отієх і такожде о ылмы себотъ ілероу ісьме родице ісе родьрозаницъ іміє ноі до средьце отще і охраниє ноі оде врзе себѣто вргохомъ ноїніє і се молихъ бзе о застунене нашіє і то бендешеть тако ясна бо іє про ноі і се вендешеть оце нашіє скърезъ гороі і стенле мимо годіє і се допоу пїяще іміяхомъ ту рієкоу нашіу якожде врзехомъ крѣве нашіу до земе і та іє руська земе і буде руська се бо русище імяхомъ потругу свржешеськоу о ноі і се твріахомъ труд нашъ о жыдѣбіє ісе жмыдѣ рещеть намо іако шпєде о домоціє нашіє і подрже ноі протіє рзіем нашієм коренсте бо не іміахъ нікѣа то рещешете на воі і то аз рієх поможашете о борбу руськоу соупротвіє врзем моем а вашієм ісе за троудєнь щас нашъ небржієхомъ о ноі а ідемо оумарате за родъ нашъ ісе огьден яма жереть оубієне ісе враніє ядѣщуть оцесоі ієх і се трѣа растнеть скрезъ щелєпєнь іу і то зріате не можахомъ іако отратієхомъ до гроі і зємы і сылоу нашіу і небожде бендієхомъ одерєнь взенте до ралы іє іакожде комоніє тенгнєте о орїу ієх і жноу ієх вієнєте да ядуть хлб нашъ і ядьмо земе і то неможашеть сен ієвєте до мысель нашіє і кркщє нашіє не іміахомъ долити докметє ісе бзе нашіє долящуть врзе нашіє і сломєте хрбтоі ієх іако дзерзеть неімоуть на свзеце нашіє і влацєте жєноі і дієте нашіє до трзіще і тамо леншєте еланіє і грцієм за ображє србрніє а златіє се врзієм рієщєхомъ озменджєте сен іакожде тма по суріє ісе паруніє оутще на воі і розтрєщєть воі яко овчоі і крат отоі отремєщуть і воіє сврғы оубоящутьсе ісебто ієсе знаме якожде у нієпры проквєнтє лозице в зіміє ісе коупал оукажїащєть про ноі знаме о вєнтєзе на врзіє і то імяхомъ тварєте себто марь іде на не і мор се двіє ты оємщуть сылы ієх і оємщуть іє под мєще нашє ісе моц мєще оєждєть іу се мєжда дієліащєть ны і мєждїа та ієсе плнїа крѣвє і то прєнстєнпєте не достоитє о ієх колїждо ноі і таквє ісе боровлєнь рещє якожде сьмієхомъ ходящєте до не і то знаме намо рещєть іакожде вєнтєзєтє імяхомъ іако сьмє вєндє і се вєндє оусієдєщуть на земіє ідієждє сунє сурь спїащєте в нощє на златієм ложіє імать і тамо ієх земе есе се сврог оцє рещєщєть о тѣа і такожде братаріє нашіє соуте о тѣє крає і рієщєхомъ о оны іакожде прітєщашуть до ны за щас зымень і подржіуть ны ісе сыла бозька прєндє до ны і та ны удержїащєть до концє а се вєндє ідонь ідіахомъ помощєще молитє і неімієтє якожде всак люд доститъ сен хранєтє само

Дошечка 29

себто трщєхомъ об оніє оієгды і да іде слѣво нашіє о правдіє и такво (неразборчиво. — О. Т.) обрїєцієхомъ првду і се рїєєхомъ од старіє словєсы яковы істєщїа одоцє нашіє ижъ бо бяще сылнє і то імяхомъ вржєше-

тесе до бразды іех і тако потрачете до оне се бо асклд іде со врязе све де ны і се асклд іе врг нашо се рце намо іако іде озахць нашіе і лже іакожде іесе врг досете яко гръек і се асклд іесе вряг оруждень про гостіе іеланстіе хрянете ідежде ідящі суте до непряріеце і се асклд прідше до ноі со кнудіем о два сет ліяты по алдоріеху и хоцешеть првете ноі і се дірос еланесть орце сміере осьва і се настлесе преждіе ове і се асклд овраждете діроса і іесе онь іедень на місто то і такожде е врг нашь і не хоцаехомь іе якожде врга старе рещене повядоуть ноі якожде прідьща на русіе інь асклд і іако бендьще тріе асклді врзі і тоіе врязі себежрїяхоуть і не соуте нашіе ніжде цизоі кнзіе іаковы не соуте кнзе ніжде вое простіе і сылоу похыце владстве об овья і се ерек ідье і спомыньемо якожде роместе орлі (*неразборчиво. — О. Т.*) пораждіене бяще од діеды нашіе на устіу данаіевоу і се тріань наліезе на дуленбе і се діедове нашіа ідошца на ліегоі оніе і розтрщеща іех і то беньще о тріе ста лете до нашіе доба і сіе імяхомь држете о паменте і се не даіяхомь се до ереку іако сьме не дахомь і прежды ініем іміахомь кнзоі све а ругу іем дахомь а дацехомь доконціе ні роме ні еланштіе не владнешете ноі і такожде пребендіехомь і се дуленбіе ріещіашуте о ноі іакожде семе братаріе о ове і то іесе істыща правда іакожде теціашуть оны одо іедіна коренце іакожде ісьме і се взпомыньемо якожде троянь бя одо діеды нашіе роштрщень і легы іе одерене бряте бяще до поль нашіех і тамо туждещесе про ноі десенте ліяты і опушене есе од ноі ісе роміе рекощуть іако сьме врвы і се гръціе ріекота обанолы іако сьме врвоі і то імяшуть одва хісенсть і оба двіе жадяшутьсе на земы нашіа і се земь іе іакожде взему іе мечем і крве іта іесе земь і се троіань бещ за пенте сты ліяты до годіе і такожде днесе рціехомь іакожде волка нашіа не престаніе до конціе житьбоі нашіеа і се достоихомь пратесе о житьбоу нашіу мещема се ріещеть вамо хороутынь сен од оце хорыге і се есе просиць вашь о взехь іакожде даяшуть оноі вамо сылу и владнесць на земе вашіу околіеноі сьме о вразіех і прящехомь се бяща вронзенец ріека і градьба і тамо оце нашіе розтрщашхоу годіе і тако сьме розтрщашхехомь врзе овоі се собенствоі све одяхомь і рціехомь іакожде бенде інь щас на не і тамо матрьсва слава шпедь нам ідеть іакожде огонь дашеть працуром нашіем і се щуре нашіе ве сварзіе рядяшутьсе о ноі се бо пытере діяіе молі о ноі і се оре зрїящеть на све людь і се не можіаехомь врнетете тылы сва врзіем се бящ в щась онь дірось і се бящь гьреколанець і ты посщезне і приде нане асклд і ерек і то молихь бзе позбавнте русе о злы таіа

Дошечка 30

себо хрніащехомь пытаре діаіе іакожде тоіе особень іе стащеть оматрі протіеве се боте беньще о совстенпленіа до кроінь і та ідіашеть ренцеомі въздіа до хленбь і се дащеть даже іакожде іде и насичеть і то імяхомь жоітень нашіу і жніу віенхомь о славе іе се бо протіеве іе земе нашіа і ту хранихомь іакожде оцоі нашіе і се повіенцехомь сварзе і земіе і правихомь свадіебь оты іакожде хомь се твариць іе сварежь і протіеве іе жена іе і се празденстоі імяхомь діяете якожде о муже і женіе ісьме діце іе і тако рціехомь бендещете те здравіе боіте і ащстене і імате детоі многа і се боу хвалищете се і тако зряте до вод боуде велеплодїніа і се даіащете менже осве пітаре іда обенщете твіем будіеше плніа плдіе і оwoць і зрноі і се радіехомь отоі і огураздь ящеть тіе іто бящете тако до конещень ден се бо віерноі твіе омоляшуть о блазіех и добіех да бендещете іхма жывоть уснцень о птрібноі і о жряте се тіе о тому і дрзещете сен о воладносще твіа віергунь бо можашеть о хліабе даящете со іміахомь нуже нашіе і молихомь оте се бо ондере іміахомь якевь іе інь парунець і се вержде врзе на хрбетеще і такожде отрще главоі іе і жещеть о небоі і кідьніе о моріа і пуще ісе сушена теце брзіе о краіе цужде і тамо іе до щасоі ажьде пытаре іе одовенде можденосще ідяшете оспіете і верждесете нане і тленщете іе а то сен моліаху бзем о та жаліе и горуніе тоіе і сїцеста бозе о меже тоі пернде сварегь і тоі одевтще руце своіа оде браде і повеліащеть дажьде тецащете сен до гомыте тоіа і се перст усхліа насичете сен можашеть о во-

ліе бождєсьте і злаще сен можащуте се трцате до твардее і сен зріацете суре о се бо суре живіащете оньвоу і пліяцете сылоу зелене хкріа і злаще і се сеереньце ожіеть і зеленесеть і та віены раціє і оберехомь овіа до житенець нашіех і се віену одевержехомь до ніе і рещехомь іако вергуніець ондере оупаднеть до ноі і ае расще віена і злацетіа і се імяхомь ісце ядете хлібєі свіа се бо се верждехомь оніедру і то діеіахомь брвне опрощє і ріеціехомь іако іє издіє? а по тіем заждіехомь огені сьльньа і верждіехомь доне брвене тоє іакожде агень быеть до небесы і тамо язень іє се трзещеть и се двыа и тріє сен діелыте і те іес знаце од бозе іако любисце жерьтва теа оніем і хотящуть оноу? аще боть іє блоудень інь іакове олещашеть бозе тоіа одіеліащеве освргы ізверждень буде ізрды іако не нієміахомь бозіа развіє вышень і сврг і іноі соуте множестоу іако бг іє ієдінъ и мнъжественъ да сен не разділащеть нікіє тоа множества і не рещашеть якожде іміахомь богы многаа се бо свентыре іде до ноі і да боудіємь достіщеноі овіа

Дощечка 31 («Дощка с молитвами»)

пожещемоуібъжеякосенамодеящєсіурупітісмъртнуанаврзігрндешєшиатоіабіащєшімещємтвоєммовленомзгоуасвѣнтємрцишиощєсоіаанъщаненатенчашеабоісіанзнєнцентитооубо пероунуатомовленхомсеняконьснєзбавітихомсєврзігрѣбїдаіндетоідєнякохщєшитыазобоіхімоупрензвенцєщиагръмїтінаноіатообоістєсілатвананьполіаоплоднѣящиагръмидєждєліящєтисєнаоньїтмусємоіблазіякоидєхомповѣлтвоеі. . азъбоутреніаслватіренщєнаімахаатакорцємоаякоблгєсѣаподтащблагнаших. . упръщєнаіа оноісутєіаковціаутєцашут. . даимєшиноіевєсїдніадабудєхомтївїрнідоконцєславоітвоея. . отщєбонашєсендавождеадабєндїщитаковосїдні. . жьртвувтїпрвїхомовщанєбращноатакопоемслвуавєлікощатвоіа. .

Разделитъ этих строк я не успел еще и предоставляю это Вам.

Думаю, что это — молитва Перуну.

Дальнейший текст:

Слвїхомгдаьбо (вероятно, пропущено «же») абудєтоінашьпъкрвїтелазастоупищодколядоідоколядоіаплодінаполехадаящєттрвоінаскотіядаанамовосведнїєгвїадіаоумножитисєазьрнажитніамножєстьабоіхоммєдвїщїзатвржєтїаєщїбгасвтаслвїтїсоуронжєбостьодрєщєнодозїмоіатецінальототому бопоємославуіакооцівополѣх. . .

слвїхомогнєбгасємырѣгладрево гроїзущаасламуаогнєкудєлицєрозвїяштїавоутїєвденавчєріатомуабоіхомдіащїзасоутворєнєбращноапїтіякоєсьдєднєхранїмвопопелїатого вздоймоагорїті. . .

Здесь, вероятно, моления Дажьбу и Огнебогу.

Текст: зєманашєулежєсяодсунадосунасєвржїаавлкісутєтамобохоросїлудї атамовєдоімоговїадоіапроплодитисєімоволїудажьбуєгожєславхом...

Как и в прежних переписках текстов, в данном случае я строго придерживался копии, сделанной в тридцать седьмом году у художника Изенбека, и ни слова не прибавил или не убавил, но, видя трудности чтения, оставил без изменения текст, дабы кто-либо, более удачливый, нежели Ваш слуга, смог бы разобрать и объяснить неясное мне самому.

Впечатление мое таково: это одно из исчезнувших старорусских (славянских) наречий, различающееся от известного нам древнеславянского текста. В архаизме наречия сомнений нет, а в подлинности такового тоже, ибо обороты речи указывают на известную закономерность. Что же касается подлинной старины Дошек, здесь я ничего сказать не могу, так как не являюсь специалистом.

Юрий Миролюбов. 13 октября
пятьдесят третьего года. Брюссель.
Бельгия.

Дощечка 34

Се бо кнзевє коіу до умь спаде ходіащєте на блгарє а ту рате пождєне до полунощє а аждє на воронєнцє ідєстамо ожєсіаі тако біа сва воіа полєніа обращєте іма а се бо глудє ісьва бєрє а тако голоіне градъ русєк од-

бреща обете сва од онеіа земе такосьте ова крае одебра і русітце насѣдеіва лебедень бо седете у граде коіева огорень акожде ізразена умем а правето одехріана себѣ то трзеце іланьско а орабе правете уздре іаоко чінѣ матеть і се коіе одевенде плка сва од врзе і камо блгаре не пренещесе одѣ овіе земе імате родева даіаще се бо слва ходіаща усоі обѣсва а тамо пощаше о годе пратещесе і соіла ліудѣва а ту ждене о прце і тако се земе нашіа остезесе о крае до крае іако русколане обоітѣва се бо даіану бзем опрещехом оде врзе і тако ту држещехом себе а голоінь град біаста влік і богатѣвено і се бо врзі ідыша донѣ а розгожѣде тоіе і стена ізжегеце і сем іахом бранете туіу крепе нашіу і до русенце одржещете се бо земе влзеціе а ра рѣце обапола сенте то біа сва она земе оце наше і ту іміахом за ці лете она сва а убрежехомоіва тамо бо преземехом сте руду крєвь улоієм донѣ іако та буде о нас а воіводе нашіа о ране сероце і крєвь ісотече на земе і то руська крєвь а земе ежем іащесехом тому а зренхом таку поуказіцоу во дне нашіа а імемо гріасьте до стоупіе іе се бо да не гонзехом се земе нашеа а бендехом по вецоі русе і стрже намо пероунѣ стрла сва абоіхомѣ соілоу іго на взеніе іахомѣ а врзе одтржете і біащѣ тако віек цел о та се бо пре не оустіхавае а тако боріа іме опознахомѣ се на она соілоу своу а ідехомѣ до голоуне а до суренце земе о та еде моріа дуліебста а о ліева годе і прііама о полудне бііаста іланьште со бо с ніема трзе творіаще іждехом се жівоѣ нашѣ і опреціехом соілоі сва до коупіа себѣ то рцїехом громьціе слвау бзем і тамо оудіахом се суре і поіімо ову о славоу бжьскоу а ріахом дбра есе і ту одіеліхомѣ стоупе туіу нао роде сва і обріахомѣ скуфїу вліку овна і кравіа іакова ста нашіу соілоу жіте стржде травіа і ту водете убрежіехомѣ два вецоі днесе іміахомѣ студніу зіме і не іміахом сіна а до сенте ноі ідіащете до полудніа на зеленіціу а на крме злащне оделенем і тоіе отрще ноі сілоу до земе студьнііа а бехом о гебелоі і не сміхом лоішатесе о зеленціу мімо враждоу еланьстіу і тоіа зеленіцоу не бероще і прііамаі зле сенте а не хтіащїе опомоще нашіу а то рцїехом омстете за тоіа дііана а оплатете отѣ іма о щас іхевѣ се боть оце нашіаіа рещіа овладенте земе тоу і жденете грецьколане тоіа до моріа і станціу прїнесше грудімоі протѣва іма і оуразіхомѣ о предѣ і дііахом прїу велку і грецьколанѣ мрѣна просеае а конщете валіцу нашіу і такохом доста зеленіціу о зімі а крміхом скотіа сва і ріешехом слву бзем

(З архіву п. В. Лазаревича)

Дошечка 38а

Писано се рукоу

И паки бѣ вьліко студовеніе родици бо се праша о владици а мнози рѣкша нейдемо до роду іяко нѣсть оуспокоенія огнищаномѣ а будеме лѣпше сами в лѣси небоже горѣхъ тѣрловати се тѣшими словесы родици бѣша одѣтѣрчена а велицѣ сердитися а лютовати волиша се бгѣ сварѣгѣ наказуіущи велико смятѣніе горѣмъ удба а и словенстіи вноцѣ прободуша велицѣм громом а земле дрѣжанієм а се слышити комоніе горѣ вопіяшети страсѣмъ обуятися а слекпшешеса а ідоша вон селіе а овны нехаша а воутріе видеша домови розтѣрчена еденѣ горѣ инже долу а ин во дирѣ вьлікоі земьскоі ани слѣду нехати ино небысть. боіша тѣи славици велицѣ скудныи а животы кѣрмити ницѣм неимоша и рѣкша Ирѣи отці веди ны вонѣ и реклѣ ирѣи се аз есмѣ на вы со сыни моя рекоша ему тая подлегнеме а ідоша со кій щекѣ и хоравѣ три сыни ирѣова ину земѣ глядати а с тѣиго поча род славѣнѣ аждо днесѣ.

Іакоже видѣти неда бгѣдаждѣ будоуціа смртным такѣ да възхвалимо премоудросте ю а старая взпомнымо а тао вѣмы речемо, предѣ бя родѣ слвенѣ у горіѣхъ велицѣвысоцхѣ (*так. — О. Т.*), тамо земле рати а дба овна и овча хранил поасити вѣ тревіѣхъ. едінѣ станиже людіе пробудити ся а комоніе под облацы страху вопіяшети слыша а тѣи страхомѣ объятліи убрежетися бояшети не можаху ся. бя посія мор а глд велик а изшед изѣ края иньска пред очі ідуща камо зрящети шедша мимоземе фарсіисти а ідша далецѣ яко недбана овцѣмъ земеѣ тая. Ідша горѣма и видѣша

кменеі а тыіа просъ не сѣяте, такоже мимоидша а зряти ступи квѣтна а зленая тамо сташа лѣта два а понимъ мимоидша понѣякъже хисниці поакаша. Мимоидѣ каалѣ иде ду нѣпрѣ, яко тый вскѣй прѣ границици има а ворози злыіа преткновѣніе бя.

на тый нѣпрѣ имати има усѣдитися родъ слвенъ а тый бя огнищани якоже има кійждый дироу земну а огнище

сварогу слвити а дажьбгу, кійже суть во сврзѣ прчстѣй, перуну а стрибгу яковый громы а блискы пвелѣваяй и стрибгъ вѣтрие ярити на земь ся име и тымъ ладобгъ, иже прави лады родовстїи а бласти всящестїи, и купалбг яковый до мытници правити имѣ а всящеская омовенїа а Ярѣбгъ иже прави яры квѣтна, а русалии, водници а лѣсици а домовици, а исварог тыими прави. Всякъ рѣдъ има щуры а пращуры яковїи суть предвѣци умрети яша. Тымъ бгъмъ почитанїа имеме дати а одъ ни радоши миеме. и постави первѣе родъ слвенъ млбище во грду индикииву, еже рещенъ есть киив а вколѣ ему сѣлїти име ся.

а в лѣсѣхъ дубѣвыхъ лѣсици во вѣтвїехъ колїсатися зачаша а брадіе хмелемъ учна, и власы вѣ травїехъ. тыи суть листы зелена а мокошаны якоже вѣ подѣхъ спый, того до брады затычена.

Дошечка 386 (Уривки з архїву Ю. Міролюбова)

Даждбогъна струзѣ своемъ бїашетъвъсварзѣпремоудрѣйяковаестесїнаструготыйсїашетъсрящетојакозлатогнебогомроспаленестъ. . . тогодоханїеживотъестевскїа тварепрїбъжищїе. . . вск мужблаго тгъ видѣтєможашетоанижезълїбогомнедобатїйпребудејакослѣподанїемешесънымищастеякожовсякодзолїдучсооноыдокънцепребудетъ

1. даждьбог на струзѣ своемъ бїашетъ вѣ сварзѣ
2. премоудрѣї іакова есте соїніа а струг отоїї
2. сїашетъ а срящето іако злато огнебогом роспаленестъ. . . тогодоханїе животъ есте вскїа
3. тваре а прїбъжищїе. . . вск муж благо тгъ видѣтєможашето зъло кїї богом онедоба тоїї
4. пребуде іако слѣпо да не імеше съ ноїмі часте іакоже всїако до злоїї ідучо со оної
5. до кънцe пребудетъ

№ 1 . . . [Н]аше праце шедше до земе суховасте наб наб девящень і тако семехом інда а неїміашем крае того на земѣ наше і крещена русе есь тако дне. .

№ 2 . . . яшихом іста іегун. . . женце. . .

№ 3 . . . Еїжіахомъ об она

№ 4 . . . рьем бо неубва рцала тсва трепете обо венцої чуж. .

№ 5 . . . ако бїахом ста ос. .

. . . міахом а дек а. . .

. . . ехом прїа. . .

. . . одъ. . .

№ 6 . . . неприя бо племеной соуте руште. . .

. . . а костобъце русколане твѣрїаї

№ 7 . . . тако бл. .

. . . бїахом ста осе а боїте хр. .

. . . іамо а ніко. ѡв. .

1. мормарої несмої щасте імате да бїащемо отщепенї

2. од рду ншего а буде го гнусете всїм борусом. . .

Итак, выше воспроизведены все дошедшие до нас тексты дощечек. К ним нужно присоединить рукописные заготовки, фотографии которых мы также приводим в этой работе.

Наибольший интерес представляют для нас те дощечки, которые были опубликованы в «Жар-птице», так как именно сопоставление текстов М и Ж проливает свет на историю публикации ВК, а также на принципы